

Український державний університет залізничного транспорту

Кафедра фінансів, обліку і аудиту

УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ АКТИВАМИ ТОРГІВЕЛЬНОГО
ПІДПРИЄМСТВА

Пояснювальна записка і розрахунки
до дипломної роботи

МРЕ.248.02.04 ПЗ

Виконала:

студентка групи: 211-ФС-321

спеціальності 072«Фінанси, банківська
справа та страхування» (роботу виконано
самостійно, відповідно до принципів
академічної доброчесності)

Спринчак Т.В.

Керівник: доцент, канд. екон.наук
Лисьонкова Н.М.

Рецензент: професор, д-р екон. наук
Овчиннікова В.О.

2022

Український державний університет залізничного транспорту

Факультет економічний

Кафедра фінанси, облік і аудит

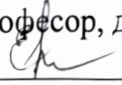
Освітній рівень: магістр

Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Освітня програма «Управління фінансами, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

в.о. завідувачка кафедри,
професор, д-р екон. наук

 О.Г.Кірдіна

«30» травня 2022 року

ЗАВДАННЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ Спринчак Тетяні Валеріївні

1 Тема «Управління грошовими активами торгівельного підприємства»
керівник Лисьонкова Наталія Миколаївна, канд. екон. наук, доцент
затверджені розпорядженням по економічному факультету
від «03» жовтня 2022 року №62/22з

2 Строк подання студентом закінченої роботи «15» грудня 2022 року.

3 Вихідні дані: підібрати законодавчі акти і нормативні документи з теми дипломної роботи; вивчити і узагальнити монографічну, наукову, навчальну літературу щодо теми дипломної роботи; ознайомитися і підібрати сучасні публікації з теми роботи в наукових журналах й інших періодичних виданнях; зібрати, узагальнити, проаналізувати фінансову, статистичну, економічну інформацію про об'єкт дослідження для управління грошовими активами підприємства.

4 Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) дослідити теоретичні основи управління грошовими активами підприємства; виявити економічна сутність та значення грошових активів, їх класифікація та характеристика видів; проаналізувати стан та ефективність використання грошових активів підприємства, провести оцінку потреби в грошових активах підприємства; провести аналіз обсягу та структури грошових активів підприємства; дослідити показники ефективності використання грошових активів підприємства; виявити основні шляхи вдосконалення управління грошовими активами, визначити необхідність оптимізації

формування грошових активів на підприємстві.

5 Перелік графічного матеріалу класифікація фінансових активів відповідно до вимог бухгалтерського обліку, склад грошових активів підприємства, джерела надходження і напрямки витрачання грошових коштів від операційної діяльності підприємства, джерела надходження і напрямки витрачання грошових коштів від інвестиційної діяльності підприємства, джерела надходження і напрямки витрачання грошових коштів від фінансової діяльності підприємства, етапи аналізу інтегрального показника за допомогою метода таксономії, принципи ефективного використання вільних ресурсів, напрями використання та примноження грошових коштів підприємства, напрями оптимізації використання оборотних коштів підприємства, заходи підвищення ефективності використання грошових активів

6 Дата видачі завдання «30» травня 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів	Стан виконання етапів	Примітка
Вибір теми та її затвердження	27.05.22-5.06.22	
Підбір літератури та статистичних матеріалів	06.06.22-14.06.22	
Консультація з керівником щодо організації роботи	15.06.22-30.06.22	
Огляд джерел інформації	01.07.22-31.07.22	
Написання чернетки першого розділу дипломної роботи	01.09.22-30.09.22	
Аналітична обробка інформації та написання чернетки другого розділу роботи	01.10.22-31.10.22	
Обробка матеріалу для написання аналітичних розрахунків третього розділу роботи	01.11.22-30.11.22	
Перед захист на кафедрі. Кінцеве оформлення роботи	15.12.22	

Студент С Спринчак Т.В.

Керівник Неліс Лисьонкова Н.М.

Зміст

Вступ	5
1 Теоретичні основи управління грошовими активами підприємства	10
1.1 Економічна сутність та значення грошових активів , їх класифікація та характеристика видів	10
1.2 Джерела формування і напрямки використання грошових активів підприємства	18
1.3 Методи оптимізації грошових активів підприємства	25
Висновки до першого розділу	33
2 Аналіз стану та ефективності використання грошових активів підприємства	35
2.1 Оцінка потреби в грошових активах підприємства	35
2.2 Аналіз обсягу та структури грошових активів підприємства	42
2.3 Показники ефективності використання грошових активів підприємства	55
Висновки до другого розділу	62
3 Основні шляхи вдосконалення управління грошовими активами	62
3.1 Необхідність оптимізації формування грошових активів на підприємстві	62
3.2 Підвищення ефективності використання грошових активів підприємства	74
Висновки до третього розділу	84
Висновки	86

					МРЕ.248.02.04 ПЗ						
Зм.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата	Управління грошовими активами торгівельного підприємства			Літера	Аркуш	Аркушів	
Розроб.		Спринчак Т.В.								4	
Перев.		Лисьонкова Н.І.	<i>Н.І. Лисьонкова</i>								
Н. контр.		Тройнікова О.М.	<i>О.М. Тройнікова</i>					УкрДУЗТ			
Затверд.		Кірдіна О.Г.	<i>О.Г. Кірдіна</i>								

Список використаних джерел	90
Додаток А Обсяг оборотних активів ТОВ “Вадіс” у 2017-2021 році	96
Додаток Б Фінансові результати діяльності ТОВ “Вадіс” за 2017-2021 роки	97
Додаток В Звіт про рух грошових коштів ТОВ “Вадіс” у 2017-2021 році	98

Вступ

Актуальність теми дослідження. З розвитком ринкових відносин в Україні вони дедалі більше формують те, як функціонують підприємства та умови, за яких вони конкурують. Щоб залишатися життєздатними, підприємства повинні ретельно обирати свою ринкову стратегію та послідовно управляти своєю діяльністю. Це безпосередньо впливає на їхню ефективність та здатність отримувати прибуток.

Фінансовий стан підприємства залежить від того, як розподіляються його кошти та звідки вони надходять. Його можна оцінити, дослідивши наявність власних обігових коштів, стан нормованих запасів, зміни дебіторської та кредиторської заборгованості, оборотність коштів, платоспроможність та інші фінансово-економічні показники. Разом ці показники відображають досягнення підприємства, розкривають його загальний фінансово-економічний стан та допомагають виявити невикористані внутрішні резерви.

Перехід України до ринкової економіки, поряд з особливостями формування її ринку та труднощами регулювання перехідної економіки, зробив теорію та практику управління грошовими ресурсами підприємств актуальною темою. Управління грошовими активами компанії є центральною складовою її фінансового менеджменту. Воно підтримує щоденні фінансові рішення, водночас слугуючи ширшим цілям бізнесу.

Закордонні та українські науковці розглянули основні виклики, з якими стикається бізнес під час управління грошовими коштами. Серед дослідників, які зробили внесок у цю тему, – І.О. Бланка, М.Д.Білик, С.О. Зубкова, К.В. Ізмайлова, О.В. Кнейслер, В.В. Ковальова, М.Я. Коробова, С.М. Кундрата, Л.А.Лахтіонова, Г.Я. Островська, А.М. Поддєрьогін, С.В. Чорна, Шеремет А.Д.

Однак підприємствам досі бракує чітких, уніфікованих інструкцій щодо управління формуванням і використанням активів. Без них покращення ефективності, виробництво конкурентоспроможних товарів, вихід на нові

ринки та впровадження інновацій стають складнішими. Ця прогалина робить тему дослідження актуальною.

Мета дослідження. У цій дисертації розробляються теоретичні основи управління грошовими активами компанії, розглядається, як це управління працює на практиці, та визначаються шляхи підвищення його ефективності.

Цілі дослідження. Для досягнення цієї мети в дослідженні буде розглянуто природу грошових активів підприємства як об'єкта фінансового управління, визначено, що вони включають, та пояснено їх значення;

- визначити, звідки надходять грошові кошти підприємства та як вони використовуються;

- пояснити суть політики управління грошовими активами підприємства та її етапи;

- оцінити потребу підприємства в грошових активах;

- дослідити обсяг та склад його грошових активів;

- розрахувати показники їх ефективності;

- розробити шляхи покращення формування грошових активів на підприємстві;

- визначити практичні способи підвищення ефективності використання грошових коштів підприємством.

У дослідженні розглядається процес управління грошовими коштами підприємства.

Його предмет охоплює теоретичні основи та практичні методи, що застосовуються в управлінні грошовими коштами підприємства.

Методи дослідження. У дисертації використовуються методи синтезу, абстракції, індукції, дедукції та системного аналізу для встановлення теоретичної основи управління грошовими активами підприємства. Практична оцінка управління грошовими активами спирається на аналітичні методи, порівняння, формалізацію та суміжні підходи. Також пропонується таксономічний аналіз для усунення виявлених слабких місць та отримання більш достовірної інформації під час розрахунку показників потенціалу

підприємства. Ідеалізація, прогнозування та узагальнення були використані для визначення шляхів підвищення ефективності управління грошовими активами підприємства.

Наукова новизна дисертації. У роботі запропоновано сукупність основних етапів управління грошовими активами підприємства. На відміну від наявних підходів, ця структура охоплює весь процес управління грошовими активами.

Отримані результати мають безпосереднє практичне значення. Аналіз управління грошовими активами на ТОВ «Вадіс» виявив шляхи покращення формування та використання грошових активів підприємства. Інші підприємства також можуть застосовувати ці результати у своїй фінансово-господарській діяльності.

Дослідження спирається на законодавчі та нормативні документи України, а також на монографії, наукові статті, матеріали конференцій, освітні джерела та фінансові звіти підприємства.

Структура дипломної роботи. У першому розділі розглядаються грошові активи як об'єкт фінансового управління підприємством. Визначаються їх склад і значення, джерела, з яких вони формуються, та цілі, для яких вони використовуються, а також описуються сутність і етапи політики управління грошовими активами підприємства. У другому розділі оцінюється потреба підприємства в грошових активах, аналізуються їх обсяг та структура, розраховується ефективність їх використання. У третьому розділі пропонуються шляхи покращення формування грошових активів та обґрунтовуються заходи, спрямовані на підвищення ефективності їх використання.

Апробація результатів роботи та публікації.

За результатами проведеного дослідження опубліковано тези доповіді для участі у VI Міжнародній науково-практичній конференції «Scientific discussions and solution development» (м. Грац, Австрія, 5-7 грудня 2022 р.).

Обсяг магістерської роботи становить 98 сторінки комп'ютерного тексту. У ній міститься 18 таблиць та 18 рисунків. Список використаних джерел складає 68 найменувань.

1 Теоретичні основи управління грошовими активами підприємства

1.1 Економічне значення та значення грошових активів: класифікація та ключові характеристики кожного типу

Грошові кошти – найцінніший актив бізнесу. Те, як вони аналізуються, контролюються та управляються, безпосередньо формує запланований розвиток компанії. Це питання ще важливіше в ринковій економіці, де ділова активність постійно змінюється, а грошові кошти циркулюють у підприємстві циклічно. Керівництво повинно визначати джерела фінансування, забезпечувати рух грошей у відповідному темпі, інвестувати наявні кошти в активи, необхідні бізнесу, та підтримувати довгострокову ліквідність і платоспроможність. З цих причин грошові активи перебувають у центрі фінансового управління.

Серед дослідників немає єдиного визначення грошових активів. Лапуста М.Г. та Нікольський П.С. трактують їх як еквіваленти грошових коштів, тоді як В. Хорн та К. Джеймс використовують цей термін у значенні самих грошових коштів. І. Бланк та Е. Джонс дотримуються ширшого погляду, який включає грошові кошти, поточні фінансові інвестиції та дебіторську заборгованість [9].

Кнайслер О.В. визначає грошові активи як готівку в національній або іноземній валюті, а також поточні резервні інвестиції [32].

У «Фінансово-економічному словнику» грошові активи описуються як кошти, доступні підприємству на певну дату. Це негайно використовувані засоби платежу з абсолютною ліквідністю: готівка в касі, залишки на поточних та валютних рахунках, короткострокові фінансові інвестиції та інші грошові резерви. Разом ці ресурси дозволяють підприємству виконувати свої платіжні зобов'язання без перерв. Бухгалтерський облік відображає короткострокові фінансові інвестиції як окремий елемент для аналізу та звітності. Фінансовий менеджмент розглядає їх інакше, групуючи їх з грошовими активами, оскільки вони тимчасово утримують надлишки коштів і можуть бути перетворені на

готівку, коли виникають поточні платежі.

Осовська Г.В. визначає грошові активи як доходи та інші надходження, що зберігаються у готівці на банківських рахунках підприємств, організацій, установ і домогосподарств. Їхні власники можуть використовувати ці кошти для задоволення поточних потреб або розміщувати їх у банках як фінансові ресурси [42].

Деякі автори визначають грошові активи як частину майна організації, що зберігається у грошовій формі. До них належать готівка в національній та іноземній валютах, залишки на банківських рахунках, акредитиви, чекові книжки та кошти в дорозі – готівка або грошові документи, передані банку або його інкасаторам, але ще не зараховані за цільовим призначенням. Ці активи постійно рухаються в економіці. Підприємства використовують їх для оплати товарів і послуг, виконання зобов'язань перед бюджетними та позабюджетними фондами, погашення банківських кредитів, а також для покриття заробітної плати, пенсій і виплат. Таким чином, грошові активи становлять значну частку ліквідних активів [48].

Ковальчук А.Т. групує грошові кошти, дебіторську заборгованість та інші активи на короткострокові фінансові інвестиції, кошти, що зберігаються в касах або на банківських рахунках та в іноземній валюті, та інші оборотні активи [33].

Деякі вчені класифікують грошові активи як фінансові активи. Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти», фінансовий актив включає грошові кошти та їх еквіваленти, а також будь-який договір, що надає одному підприємству право отримувати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого підприємства;

- контракт, що надає власнику право обмінюватися фінансовими інструментами з іншим підприємством на потенційно вигідних умовах;
- інструмент власного капіталу, випущений іншим підприємством [43].

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 визначає фінансовий актив як грошові кошти, інструмент власного капіталу, випущений іншим суб'єктом господарювання, або договірне право на отримання грошових коштів

чи іншого фінансового активу від іншого суб'єкта господарювання. Це визначення також охоплює контракти, що дозволяють обмін фінансовими інструментами на потенційно вигідних умовах, та контракти, розрахунки за якими можуть бути здійснені власними інструментами власного капіталу суб'єкта господарювання. Щоб останній відповідав вимогам, він повинен бути або непохідним інструментом, який вимагає або потенційно вимагає від суб'єкта господарювання отримання змінної кількості власних інструментів власного капіталу, або похідним інструментом, який може бути розрахований без обміну фіксованої суми грошових коштів або іншого фінансового активу на фіксовану кількість цих інструментів [41].

Фінансові активи охоплюють грошові кошти в національній або іноземній валюті, дебіторську заборгованість та інвестиції, що утримуються на короткий або тривалий термін.

У таблиці 1.1 наведено їхню класифікацію відповідно до чинних вимог бухгалтерського обліку.

У таблиці 1.1 показано, що фінансові активи охоплюють ширшу категорію, ніж грошові активи. Грошові активи – це фінансові активи, які відносно швидко обертаються та залишаються достатньо ліквідними. Вони або приносять прямий дохід, або підтримують діяльність підприємства, і фінансуються за рахунок його власного обігового капіталу.

Отже, грошові активи включають грошові кошти та їх еквіваленти, короткострокові фінансові інвестиції та поточну дебіторську заборгованість, що належить підприємству на певну дату. Ці високоліквідні платіжні ресурси можуть бути використані протягом одного операційного циклу, який не може перевищувати одного року.

Таблиця 1.1 – Класифікація фінансових активів відповідно до вимог бухгалтерського обліку

Класифікаційна ознака	Види фінансових активів	Приклад (типовий)
швидкість обігу	фінансові активи, що мають високу швидкість обігу	грошові кошти, що обслуговують господарський оборот
	фінансові активи, що мають середню швидкість обігу	поточні фінансові інвестиції, дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, векселі одержані
	фінансові активи, що мають низьку швидкість обігу	довгострокова дебіторська заборгованість, довгострокові фінансові інвестиції
ліквідність	прямі засоби розрахунку	грошові кошти в усіх видах
	платіжні резерви у швидко ліквідних активах	короткострокові фінансові інвестиції з наступаючим терміном платежу або з передбаченою можливістю дострокової вимоги, надійна поточна дебіторська заборгованість
	слабо ліквідні активи	дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги
доходність	фінансові активи, що приносять прямий дохід	короткострокові фінансові інвестиції, депозити, валютні кошти
	фінансові активи, що не приносять прямого доходу, але обслуговують оборот підприємства	грошові кошти в національній валюті
вартість формування	фінансові активи, що формуються за рахунок власних оборотних коштів	грошові кошти, фінансові інвестиції, дебіторська заборгованість (частково)
	фінансові активи, що формуються за рахунок позик та комерційного кредиту	дебіторська заборгованість (частково)

Виходячи з вищенаведеного визначення, грошові активи складаються з грошових коштів та їх еквівалентів, короткострокових фінансових інвестицій та поточної дебіторської заборгованості. На рисунку 1.1 представлено розподіл грошових активів підприємства.

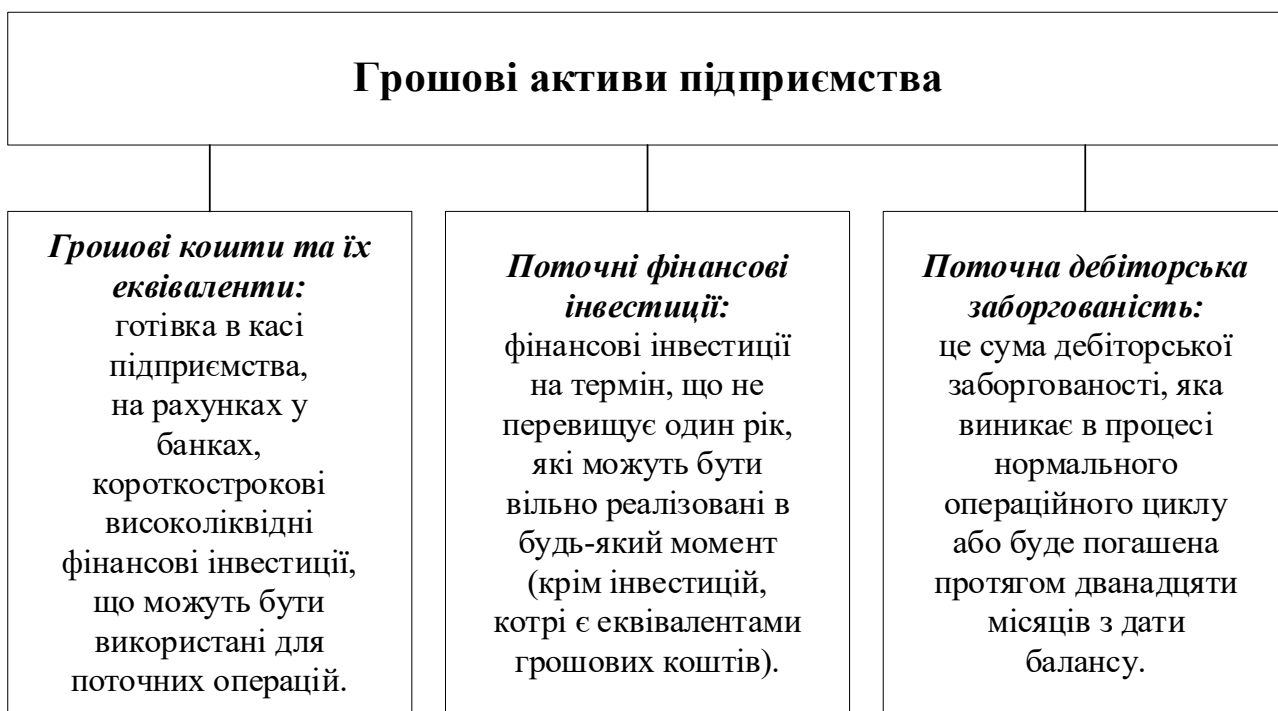

Рисунок 1.1 – Склад грошових активів підприємства

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначає готівку (гроші) як фізичну готівку, залишки на банківських рахунках та депозити до вимоги [44].

Готівку можна класифікувати за кількома критеріями:

- за формою: готівка, що зберігається в наявності, а також кошти, що зберігаються на банківських рахунках або у вигляді електронних грошей;
 - за валютою: готівка в національній валюті та готівка в іноземній валюті.
- Це розмежування допомагає керівництву контролювати залишки готівки та швидко реагувати на зміни обмінних курсів відносно національної валюти;
- за місцем зберігання грошей: готівка в касі, залишки на банківських рахунках та електронні кошти, що зберігаються на платіжних картках або на рахунках в онлайн-платіжних системах. Ця відмінність має значення під час інвентаризації коштів.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» визначає необмежені кошти як один із видів фінансових активів. Кошти, отримані як цільове фінансування або цільові доходи, такі як субсидії, надходження бюджетних або трастових фондів, гуманітарна допомога та внески

фізичних або юридичних осіб, підлягають певним умовам і можуть витрачатися лише за заявленим призначенням. З цієї причини кошти також слід класифікувати відповідно до обмежень щодо їх використання:

- кошти необмеженого використання: кошти, які підприємство може вільно витрачати на свою господарську діяльність без обмежень;
- кошти обмеженого використання: кошти, зарезервовані для певної мети та використовуються лише для цієї мети.

Водночас, обмежені грошові кошти належать до статті 250 Балансу «Інші оборотні активи». Оскільки вони не можуть вільно використовуватися для розрахунків, а натомість повинні покривати певні завдання, їх не слід класифікувати як грошовий актив [50].

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначає еквіваленти грошових коштів як короткострокові, високоліквідні фінансові інвестиції, які можна легко конвертувати у відомі суми грошей та несуть незначний ризик зміни вартості [44]. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів» розглядає це питання ширше: еквіваленти грошових коштів не обмежуються фінансовими інвестиціями та можуть включати будь-які короткострокові, високоліквідні інвестиції [42]. Таким чином, міжнародні стандарти фінансової звітності визначають еквіваленти грошових коштів ширше, ніж національні стандарти.

Еквіваленти грошових коштів включають строкові депозити зі строком погашення менше трьох місяців та боргові цінні папери, придбані незадовго до терміну погашення, такі як корпоративні або державні облігації, облігації місцевих позик, казначейські векселі, ощадні (депозитні) сертифікати та іпотечні облігації.

- боргові цінні папери, призначені для продажу, вартість яких залишалася стабільною протягом тривалого часу, з достатнім рівнем впевненості в тому, що вона залишатиметься стабільною;
- привілейовані акції, придбані незадовго до встановленої дати їх

погашення;

– дебіторська заборгованість, призначена для перепродажу, щодо якої є впевненість у її швидкій реалізації.

Грошові еквіваленти знаходяться посередині між готівкою та короткостроковими фінансовими інвестиціями. Фінансова інвестиція – це актив, який підприємство утримує для отримання відсотків, дивідендів, приросту капіталу або інших вигод. Грошові еквіваленти відрізняються за призначенням: як і готівка, вони зберігаються для покриття короткострокових зобов'язань, а не для інвестування чи задоволення інших потреб. Тим не менш, вони можуть приносити певний інвестиційний дохід, що робить їх схожими на фінансові інвестиції [50].

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс», чинне до 2013 року включно, не чітко розмежовує поточні фінансові інвестиції від їх еквівалентів. Як наслідок, сума високоліквідних активів підприємства може бути розрахована неправильно, що знижує якість аналітичної інформації, доступної керівництву [49, с. 219].

Як правило, підприємство визначає у своїй обліковій політиці, які поточні фінансові інвестиції воно вважатиме еквівалентами грошових коштів. Ця категорія може включати інвестиції, термін погашення яких перевищує три місяці з моменту придбання, якщо підприємство може обґрунтовано очікувати, що їхня вартість залишиться незмінною. Інші поточні інвестиції включають ті, термін погашення яких перевищує три місяці з моменту придбання, за умови, що підприємство має намір утримувати їх не довше одного року [42].

Короткострокові, або поточні, інвестиції – це активи, які компанія планує продати протягом року. Вони передбачають розміщення тимчасово невикористаних грошових коштів у ринкові інвестиції на термін менше дванадцяти місяців, такі як легко торгувані цінні папери:

– короткострокові сертифікати: депозитні сертифікати, угоди про купівлю короткострокових цінних паперів, акцептовані банками векселі та інші цінні папери з терміном погашення менше одного року;

– ринкові боргові зобов'язання: державні та корпоративні облігації з терміном погашення менше одного року;

– цінні папери, що звертаються до ринку та представляють частку власності, такі як привілейовані або звичайні акції компанії, а також інші цінні папери, що утримуються не більше одного року [49].

Поточні інвестиції в управління грошовими активами мають значення, оскільки вони допомагають обмежити втрати, пов'язані з інфляцією, скоротити витрати на утримання більшого обсягу оборотного капіталу, ніж необхідно, та зменшити фінансові ризики.

Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», цей термін стосується боргу, який дебітори мають перед підприємством станом на певну дату. Дебіторами можуть бути юридичні або фізичні особи, які внаслідок попередніх операцій або інших минулих подій заборгували підприємству гроші, еквіваленти грошових коштів або інші активи [45]. На практиці дебіторська заборгованість є частиною оборотного капіталу: вона являє собою суми, належні підприємству від сторонніх сторін, і тому є фінансовим зобов'язанням його контрагентів. Бухгалтерська та аналітична практика поділяє цю дебіторську заборгованість на кілька категорій. Облікова політика підприємства розглядає борги, що підлягають сплаті протягом трьох місяців, як звичайні; суми, що не сплачуються більше трьох місяців, вважаються простроченими. Дебіторська заборгованість також класифікується як поточна або довгострокова, залежно від того, коли очікується платіж. Сумнівні борги - це поточні суми заборгованості за товари, роботи або послуги, коли погашення боржником залишається невизначеним. Якщо несплата є певною, ці суми класифікуються як безнадійна дебіторська заборгованість. Дебіторська заборгованість клієнтів фактично забезпечує контрагентам безвідсоткове фінансування, а її сума залежить від умов розрахунків підприємства з клієнтами [52].

Включайте поточну дебіторську заборгованість до монетарних активів, якщо вона виникає протягом звичайного операційного циклу або підлягає

погашенню протягом 12 місяців з дати балансу.

Якщо розрахунки з дебіторами оцінюються погано або ймовірність стягнення цієї дебіторської заборгованості переоцінена, платоспроможність та кредитоспроможність підприємства можуть бути оцінені неточно.

Затримки з оплатою від клієнтів часто призводять до того, що компанії не мають коштів, змушуючи їх переглядати умови продажу. Тому постачальникам потрібні гнучкі правила для надання кредитів та стягнення заборгованості.

Управління грошовими коштами є ключовою частиною фінансового менеджменту. Воно забезпечує достатню кількість коштів для щоденних операцій, водночас обмежуючи суму, що залишається вільною. Компанія може зменшити свої негайні потреби в готівці, домовляючись про пізніші дати платежів, компенсуючи взаємні претензії або придбаючи необоротні активи за допомогою угод про оренду та лізинг. Вона також повинна мати окремі резерви для розширення бізнесу та непередбачених витрат. Тимчасові надлишкові кошти можна розмістити у високоліквідні інвестиції та конвертувати назад у готівку за потреби. Дохідність також може покращитися завдяки відповідним банківським рахункам, високоліквідним цінним паперам та розміщенню коштів у грошово-кредитних установах. Нарешті, жорсткіший контроль над дебіторською заборгованістю та швидше стягнення коштів можуть вивільнити готівку та сприяти зростанню продажів продукції.

1.2 Джерела формування і напрямки використання грошових активів підприємства

Те, як підприємство формує та використовує свої грошові резерви, безпосередньо впливає на те, як воно працює. Щоб правильно зрозуміти цей процес, його необхідно розглядати разом із ширшим формуванням активів підприємства та рухом його грошових потоків.

Підприємство зазвичай формує свої активи, проходячи три основні етапи свого життєвого циклу:

- створення нового підприємства є найвідповідальнішим етапом формування його активів, особливо коли підприємство велике. Активи, сформовані на початку, визначають, скільки стартового капіталу буде потрібно, умови, за яких можна отримати прибуток, як швидко ці активи обертаються та наскільки ліквідними вони залишаються;

- Розширення, реконструкція або модернізація існуючого підприємства є частиною його постійного розвитку протягом основних етапів життєвого циклу. Рішення щодо оновлення або збільшення його активів відповідають стратегічним цілям підприємства та залежать від наявних інвестиційних ресурсів;

- Існуюче підприємство може створювати нові структурні одиниці, зокрема дочірні підприємства або філії. Це може відбуватися шляхом нового будівництва, яке утворює окремий майновий комплекс, або шляхом придбання вже зібраного пакету активів – цілісного майнового комплексу.

Підприємству потрібен цілеспрямований процес формування активів, якщо воно хоче ефективно працювати в майбутньому. Його головна мета полягає у визначенні активів, необхідних для щоденної діяльності, та їх відповідному забезпеченні.

З цією метою підприємство будує свої активи відповідно до таких принципів:

- з урахуванням найближчих операційних перспектив компанії та можливої диверсифікації. На ранніх етапах свого життєвого циклу операційна діяльність підприємства часто швидко розширюється. Тому його активи повинні відповідати запланованій резервній потужності, залишаючи простір для короткострокового зростання продукції та ширшої діяльності;

- визначення того, які активи потрібні підприємству та в яких обсягах. Ці розрахунки встановлюють розмір та склад активів, необхідних для планового виробництва та продажів. На момент створення підприємства його поточні

активи, як правило, включають мало або взагалі не включають дебіторську заборгованість чи короткострокові фінансові інвестиції. Потреби в грошових коштах оцінюються на основі очікуваних витрат на оплату праці, авансові платежі, податки, комунальні послуги та рекламу. Коли нове підприємство починає створювати свої грошові резерви, воно оцінює платежі, що належать до сплати протягом наступних трьох місяців, і відкладає достатньо коштів, щоб залишатися платоспроможним у період своєї початкової діяльності. Пізніше необхідний залишок грошових коштів зазвичай падає, особливо в періоди інфляції;

- удосконалення складу та структури активів для підвищення ефективності господарських операцій;

- створення умов, що пришвидшують оборотність активів під час їх використання;

- вибір найсучасніших типів активів для збільшення ринкової вартості підприємства.

Новостворене підприємство зазвичай має особливу структуру активів:

- На момент створення підприємства довгострокові фінансові інвестиції практично не складають його необоротних активів; вони з'являються пізніше, коли підприємство здійснює свою інвестиційну діяльність;

- На момент створення підприємства його поточні активи майже не містять дебіторської заборгованості, оскільки господарська діяльність ще не розпочалася. Короткострокові фінансові інвестиції також зведені до мінімуму і зазвичай взагалі відсутні. Вони з'являються в активах лише тоді, коли засновники вносять такі інструменти замість грошових коштів до статутного капіталу.

Підприємство не може накопичувати готівку під час діяльності, якщо не відкладає частину своїх доступних коштів. Операційний, або транзакційний, залишок готівки покриває рутинні виробничі витрати – закупівлю матеріалів та компонентів, виплату зарплати працівникам, сплату податків та виконання аналогічних зобов'язань. Зазвичай він становить найбільшу частку загальних

грошових резервів компанії.

Страховий резерв готівки виділяється для покриття затримок операційних надходжень, спричинених зниженням попиту на готову продукцію або уповільненням платежів. Він допомагає підприємству залишатися платоспроможним, коли настають термінові фінансові зобов'язання.

Спекулятивні залишки готівки утримуються для короткострокових фінансових інвестицій. Компанія зберігає цей резерв лише після задоволення своїх операційних потреб у готівці.

Підприємство повинно підтримувати на своєму поточному рахунку певну суму, як того вимагає банк, який обробляє його розрахунки та надає інші фінансові послуги. Цей компенсаційний баланс зазначається в договорі про банківське обслуговування та залишається там постійно. Його підтримка може бути умовою для отримання бланкового (незабезпеченого) кредиту та доступу до широкого спектру банківських послуг [62].

Грошові активи слід формувати та витрачати з урахуванням грошових потоків підприємства за кожним видом економічної діяльності.

Операційний грошовий потік охоплює кошти, що надходять до компанії та виходять з неї під час здійснення нею основної виробничої та збутової діяльності. Грошові кошти можуть надходити від клієнтів, які купують її продукцію, або від податкових органів, які повертають переплачені суми, серед інших джерел. Оскільки ці операції генерують основний прибуток компанії, вони також повинні забезпечувати більшу частину її фінансування.

На рисунку 1.2 представлено надходження та витрати грошових коштів від операційної діяльності підприємства.

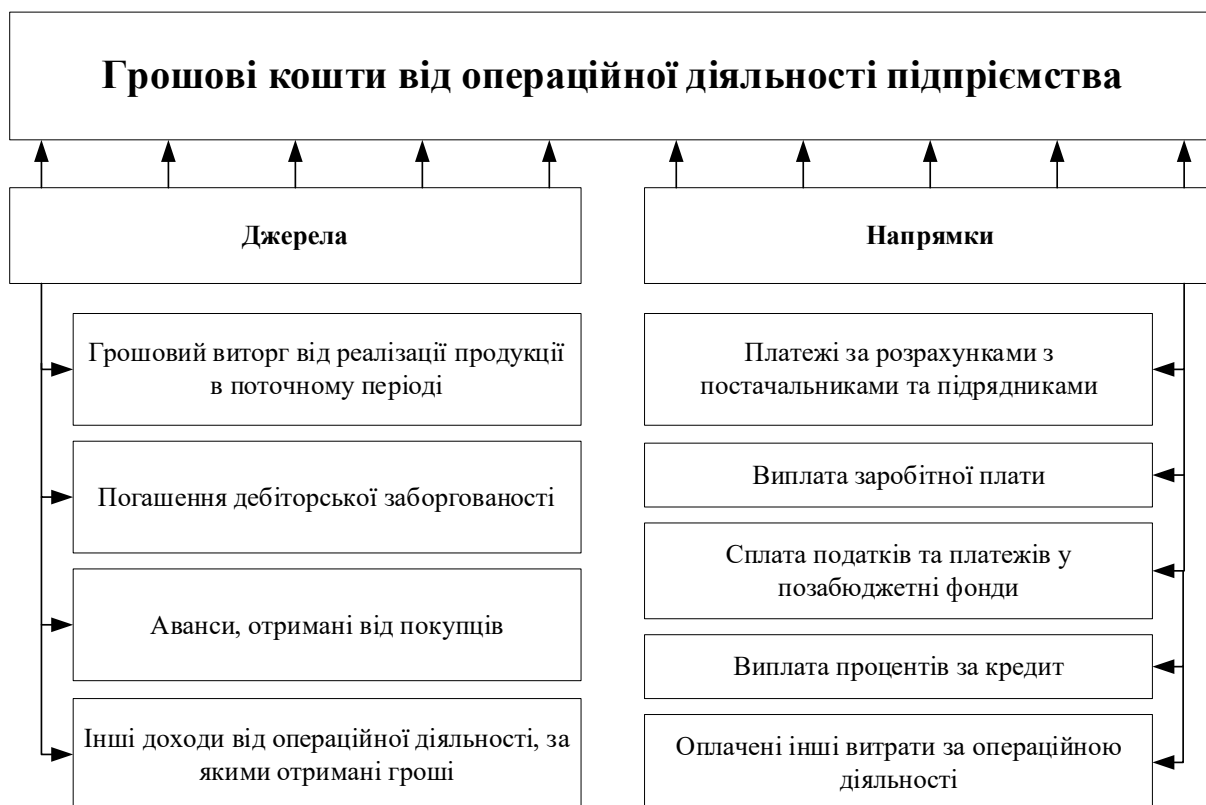

Рисунок 1.2 – Джерела надходження і напрямки витрачання грошових коштів від операційної діяльності підприємства

Інвестиційна діяльність підприємства охоплює купівлю та продаж довгострокових активів, а також короткострокові фінансові інвестиції, які не є еквівалентами грошових коштів.

Цей грошовий потік охоплює кошти, отримані та сплачені у зв'язку з реальними та фінансовими інвестиціями, продажем основних та нематеріальних активів, а також змінами в довгострокових фінансових інструментах, що перебувають в інвестиційному портфелі.

Інвестиційні ресурси підприємства надходять з трьох джерел: власних коштів, позикових коштів та залучених коштів.

Власні кошти включають:

– частину прибутку, що спрямовується на розвиток підприємства;

Внутрішнє фінансування може здійснюватися за рахунок амортизаційних відрахувань, надходжень від продажу основних засобів, оборотного капіталу, вкладеного в інвестиції, або випуску акцій компанії.

Позикове фінансування включає довгострокові позики, цільову державну

позику на певні інвестиції та лізинг.

Зовнішні сторони також можуть вносити кошти. Ці внески можуть мати форму гранту або безоплатної фінансової допомоги від вітчизняних чи іноземних інвесторів.

Для поточних фінансових інвестицій підходять лише джерела, здатні генерувати прибуток протягом одного операційного циклу.

На рисунку 1.3 показано, звідки надходять доходи підприємства від інвестиційної діяльності та як ці кошти витрачаються.

Рисунок 1.3 – Джерела надходження і напрямки витрачання грошових коштів від інвестиційної діяльності підприємства

Грошові потоки від фінансової діяльності охоплюють кошти, отримані або сплачені, коли компанія залучає власний капітал або акціонерний капітал, бере короткострокові або довгострокові позики або виплачує грошові дивіденди та відсотки за депозитами власників.

На рисунку 1.4 показано, звідки надходять грошові кошти від фінансової

діяльності підприємства та як вони витрачаються.

Рисунок 1.4 – Джерела надходження і напрямки витрачання грошових коштів від фінансової діяльності підприємства

Поточна дебіторська заборгованість виникає, коли компанія продає товари або послуги. Це знаменує собою останній важливий крок у русі грошових коштів, і його результати залежать від умов як усередині, так і поза бізнесом: якість продукції, організація виробництва, попит клієнтів, конкуренція та реклама – усе це має значення. Умови оплати, що пропонуються покупцям, мають не менш велике значення. Щоб залишатися конкурентоспроможними та підтримувати продажі, більшість компаній повинні надавати клієнтам певну форму торгового кредиту. Постачальник може уникнути цього лише тоді, коли його ринкова позиція достатньо сильна, щоб диктувати, як і коли клієнти платять. Якщо компанія має вільні потужності, і клієнти можуть легко перейти на конкуруючі продукти, їй може знадобитися запропонувати більш гнучкі умови оплати, щоб досягти своєї цільової аудиторії з продажу.

Продажі в кредит створюють розрив між доходом, зареєстрованим у звітності, та фактично отриманими коштами від продажу товарів. Продаж може

бути визнаний, але гроші ще не надійшли, тому грошовий потік залишається незавершеним і виникає дебіторська заборгованість. Ця дебіторська заборгованість потребує фінансування до настання терміну погашення, з можливістю того, що покупець сплатить із запізненням або не сплатить взагалі.

Продажі в кредит є необхідною складовою сучасного ринку. Вони можуть збільшити обсяг продажів і прибутки, але також мають тенденцію збільшувати дебіторську заборгованість, а також пов'язані з нею витрати та ризики. З цієї причини політика продажів підприємства повинна зважувати переваги надання кредиту з можливістю збільшення витрат і збитків. Управління дебіторською заборгованістю повинно включати цю оцінку як рутинний етап. Першим завданням є вивчення того, як політика кредитування продажів впливає на обсяг продажів, дебіторську заборгованість, виробничі витрати та збитки, спричинені безнадійною заборгованістю.

Управління тим, звідки компанія отримує кошти та як вона їх витрачає, забезпечує стабільну роботу щоденних операцій. Пропущені платежі можуть порушити закупівлю сировини, знизити продуктивність праці та затримати продаж готової продукції. Однак добре організовані грошові потоки допомагають підтримувати безперервність діяльності, водночас забезпечуючи зростання виробництва та продажів продукції.

1.3 Методи оптимізації грошових активів підприємства

Управління грошовими активами є частиною ширшої політики компанії щодо поточних активів. Воно встановлює рівень залишка грошових коштів, який забезпечує платоспроможність бізнесу, уникаючи при цьому неефективного використання вільних коштів.

Хоча управління грошовими активами компанії, безумовно, є важливим, спільного визначення цього процесу не існує, і не сформульовано жодної єдиної комплексної політики управління.

У таблиці 1.2 наведено визначення різних дослідників щодо управління

грошовими активами підприємства.

Таблиця 1.2 - Зміст процесу управління грошовими активами підприємства

Автор	Зміст процесу управління грошовими активами
Бланк І.О.	1. Аналіз грошових активів підприємства за попередній період. 2. Оптимізація середнього залишку грошових активів підприємства. 3. Диференціація середнього залишку грошових активів у розрізі національної та іноземної валюти. 4. Вибір ефективних форм регулювання середнього залишку грошових активів. 5. Забезпечення рентабельного використання тимчасово вільних грошових активів. 6. Побудова ефективних систем контролю за грошовими активами підприємства [10].
Стоянова Е.С. Шохін Е.І.	1. Визначення мінімально необхідної потреби в грошових активах для здійснення поточної господарської діяльності (в національній та іноземній валютах). 2. Диференціація мінімально необхідної потреби в грошових активах за основними видами поточних господарських операцій. 3. Виявлення діапазону коливань залишку грошових активів за окремими етапами майбутнього періоду. 4. Коригування потоку платежів з метою зменшення максимальної і середньої потреби в залишках грошових активів (здійснюється шляхом його оперативного регулювання). 5. Забезпечення прискорення обороту грошових активів, пошук резервів для такого прискорення на підприємстві. 6. Забезпечення рентабельного використання тимчасово вільних грошових активів. 7. Мінімізація втрат грошових активів від інфляції (окремо в національній та іноземній валютах).
Петросян Н.Е.	1. Розрахунок часу обороту грошових коштів (фінансовий цикл). 2. Аналіз грошового потоку. 3. Прогнозування грошового потоку. 4. Визначення оптимального рівня грошових коштів на розрахунковому рахунку і в касі [54].
Гаврилова А.Н.	1. Аналіз руху грошових коштів. 2. Планування руху грошових коштів. 3. Планування короткострокового фінансування. 4. Визначення оптимального рівня залишків грошових коштів на розрахунковому рахунку [18].
Ковальов В.В.	1. Розрахунок часу обороту грошових коштів (фінансовий цикл). 2. Аналіз грошового потоку і складання звіту про рух грошових коштів. 3. Прогнозування грошового потоку. 4. Визначення оптимального рівня грошових коштів. 5. Складання бюджетів грошових коштів.
Брігхем Ю. Гапенські Л.	1. Оцінка потреби в готівці в процесі складання фінансового плану, зокрема бюджету грошових коштів. 2. Визначення цільового залишку грошових коштів. 3. Вибір методів управління грошовими коштами (забезпечення необхідного мінімуму засобів на рахунку): а) синхронізація грошових потоків; б) використання грошових коштів у дорозі; в) прискорення грошових надходжень; г) просторово-часова оптимізація банківських розрахунків; д) контроль виплат. 4. Оцінка ефективності системи управління грошовими коштами. 5. Здійснення вкладення грошових коштів у цінні папери та управління ними [15].
Брейлі Р. Майєрс С. Ванхорн Дж.С. Вахович Дж.М.	1. Забезпечення ефективного збору і виплати грошових коштів: а) управління платежами в дорозі; б) прискорення збору грошей; в) контроль за виплатами; г) електронні грошові перекази. 2. Визначення оптимального рівня грошових коштів. 3. Інвестування вільних коштів [14; 16].

Кожен з описаних вище підходів щось пропускає. Деякі зосереджуються лише на залишку грошових коштів підприємства, тоді як інші взагалі оминають аналіз грошових потоків. Прогнозування та планування грошових потоків також відсутні в деяких версіях, тому жодна з них не охоплює повний спектр управління грошовими активами.

Підприємство повинно будувати свою політику управління грошовими активами у два етапи. Перший – розрахувати, як довго готівка залишається в обігу.

Фінансовий цикл, також відомий як цикл руху грошових коштів, триває з моменту, коли компанія сплачує постачальникам за сировину та матеріали, до моменту повернення цих коштів у вигляді доходу. Простіше кажучи, він вимірює, як довго гроші залишаються зв'язаними в оборотному капіталі, перш ніж знову перетворитися на готівку.

Цикл руху грошових коштів триває доти, доки запаси залишаються непроданими, а клієнти платять, мінус середній час, який бізнес витрачає на оплату послуг постачальникам.

Фінансовий цикл показує, наскільки ефективно підприємство управляє розрахунками з контрагентами. Ця оцінка залежить не лише від своєчасного стягнення дебіторської заборгованості, а й від того, наскільки розумно компанія поводить з кредиторами. Керівництво може скоротити або подовжити строк до настання строку сплати кредиторської заборгованості, коригуючи залишок грошових коштів та вирішуючи, чи потрібне додаткове джерело фінансування. Спад фінансового циклу з часом зазвичай розглядається як позитивна тенденція.

Етап 2. Аналіз руху грошових коштів підприємства.

Цей етап показує, наскільки добре компанія управляла своїми грошовими коштами, щоб задовольнити свої потреби в будь-який момент. Підготуйте звіти, які вказують, звідки надходили грошові кошти та як вони були витрачені, а також окремий звіт про рух грошових коштів.

У звіті про джерела та використання коштів розглядається, як змінилася загальна сума коштів між датами початку та закриття, зазначеними у

фінансовому звіті.

Звіт про рух грошових коштів показує, як операційна, інвестиційна та фінансова діяльність вплинула на грошову позицію організації протягом певного періоду, та пояснює зміни в її залишку грошових коштів.

Аналіз грошових потоків зосереджується на трьох питаннях: що спричинило поточне становище, звідки взяли або пішли гроші, та як обране фінансування операційної та інвестиційної діяльності підприємства вплинуло на його ефективність [32].

Етап 3. Планування грошових потоків підприємства.

Фінансовий менеджер повинен спочатку визначити, скільки грошей бізнесу знадобиться найближчим часом. Для цього потрібен план руху грошових коштів, який показує, коли підприємство очікує отримати та виплатити кошти. Важливе значення мають терміни: надходження повинні точно узгоджуватися із запланованою виробничою, інвестиційною та фінансовою діяльністю компанії. Отримана картина показує, чи покрийть наявні кошти зобов'язання в міру їх настання, чи потрібне додаткове фінансування та чи зможе підприємство генерувати позитивний грошовий потік у майбутньому.

План руху грошових коштів, який також називають бюджетом грошових коштів, починається з оцінки майбутніх надходжень та відтоків грошових коштів підприємства. Він визначає, коли гроші повинні надходити та витрачатися, допомагаючи фінансовому менеджеру оцінювати майбутні потреби в грошових коштах, організовувати фінансування та відстежувати грошові кошти й ліквідність. План може охоплювати майже будь-який проміжок часу. Оскільки сезонні зміни можуть впливати на рух грошових коштів, короткострокові прогнози зазвичай охоплюють 1 місяць. Якщо надходження та платежі передбачувані, але різко коливаються, прогноз може потребувати подальшої розбивки – за тижнями або навіть за днями – щоб визначити пікову потребу підприємства в грошових коштах.

Ці прогнози невизначені, тому перевірте, як зміняться потреби компанії в готівці, якщо продажі впадуть або платежі надходитимуть із затримкою.

Планування грошових потоків починається з оцінки того, скільки грошей знадобиться компанії, а потім – з аналізу того, що ця потреба означає для її фінансів. Після того, як ситуація зрозуміла, керівництво може порівняти доступні відповіді та вибрати найбільш підходящу.

Результатом може бути інвестування надлишку грошових коштів. Якщо коштів не вистачає, компанія може натомість організувати короткострокове позичання, щоб закрити розрив.

Етап 4. Короткострокове планування фінансування.

Короткостроковий план фінансування визначає найменш витратний спосіб покриття фінансових потреб компанії. Обрані інструменти повинні знизити витрати, залишаючи бізнесу достатньо можливостей для вирішення непередбачених проблем.

Пошук найкращого короткострокового плану фінансування зазвичай вимагає методу спроб і помилок. Фінансовий менеджер порівнює різні варіанти, перевіряючи очікувані потреби в готівці, процентні ставки та обмеження, встановлені кожним джерелом фінансування, перш ніж зважити наслідки кожного вибору.

Ці етапи стосуються контролю готівкових коштів та короткострокових фінансових інвестицій. У попередньому питанні пояснювалося призначення операційних, страхових, інвестиційних та компенсаційних залишків.

На практиці розмежування різних типів залишків є складним. У періоди, коли страхові резерви не потрібні, їх можна інвестувати або розглядати як компенсацію; те саме стосується інвестиційних резервів. Незважаючи на це, під час розрахунку загального залишку грошових коштів необхідно враховувати кожну основну економічну мету.

Етап 5. Проаналізуйте середній баланс грошових коштів підприємства за попередній період.

На цьому етапі керівництво повинно оцінити середній залишок грошових коштів підприємства – як його розмір, так і рівень – щоб визначити, чи ефективно використовуються кошти, зберігаючи при цьому здатність компанії сплачувати

свої зобов'язання [10].

Аналіз проводиться у кілька етапів. Спочатку встановлюється, яку частку загальних оборотних активів становить готівка. Потім досліджуються зміни в залишках готівки протягом попереднього періоду та розраховуються середній період оборотності та частота оборотності за досліджуваний період. Ці показники дозволяють порівняти середній залишок готівки з грошовими платежами підприємства або негативним грошовим потоком.

- абсолютна платоспроможність підприємства за кожен місяць попереднього періоду, виміряна коефіцієнтом абсолютної ліквідності;
- частка наявних грошових коштів, перенаправлених на короткострокові фінансові інвестиції;
- дохідність, отримана від цих короткострокових інвестицій.

Ці висновки спрямовують подальші коригування параметрів управління грошовими коштами підприємства.

Етап 6. Вибір ефективних способів регулювання середнього залишку грошових коштів.

Мета полягає в тому, щоб підприємство завжди залишалося платоспроможним, водночас знижуючи прогнозовані максимальні та середні необхідні йому залишки грошових коштів.

Основний метод полягає в коригуванні потоку майбутніх платежів, що включає:

- вивчення того, як змінюється залишок грошових коштів підприємства з місяця в місяць або протягом окремих декад, використовуючи план надходжень і витрат грошових коштів (бюджет) на наступний квартал. Це дає змогу встановити мінімальні, максимальні та середні залишки грошових коштів, очікувані протягом планового періоду. Для розрахунку цих показників також можуть бути використані зарубіжні методи, зокрема моделі Баумоля, Міллера-Орра та Стоуна, а також імітаційне моделювання Монте-Карло та інші підходи [61].

Модель Баумоля застосовується, коли невизначеність щодо майбутніх

платежів ускладнює підготовку точного плану руху грошових коштів. Згідно з цією моделлю, високоліквідні цінні папери конвертуються в готівку лише після повного використання наявного залишку готівки.

Модель Баумоля визначає ідеальну суму для одноразової конвертації, мінімізуючи як транзакційні витрати, так і втрачений дохід, який може виникнути внаслідок виведення інвестованих коштів.

Модель Баумоля найбільш корисна, коли фірма використовує весь свій грошовий резерв. Фактичне управління грошовими коштами рідко відповідає цій схемі. Грошові потоки, як правило, непередбачувані: один період може призвести до великих платежів від клієнтів і залишити фірму з надлишком готівки; наступний може вимагати значних платежів кредиторам, що швидко зменшить цей баланс.

Модель Міллера-Орра розглядає управління грошовими коштами, коли щоденні надходження та відтоки неможливо точно прогнозувати. Вона складніша за модель Баумоля, але також точніше відображає реальні рухи грошових коштів.

Модель вимагає трьох показників: нижньої межі, яка встановлює мінімальний залишок грошових коштів; точки повернення, яка представляє цільовий залишок; та верхньої межі, яка позначає максимально допустимий залишок.

Щойно значний приплив грошових коштів досягає верхньої межі балансу, підприємство повинно негайно перевести частину цих коштів у фінансові інструменти, такі як депозити або цінні папери, щоб повернути баланс до оптимального рівня прибутковості.

Якщо значний відтік грошових коштів знижує сальдо поточного рахунку до нижньої межі, підприємство повинно конвертувати достатню кількість фінансових інструментів назад у готівку, щоб відновити оптимальний баланс – точку повернення.

Модель Стоуна базує кожне рішення на тому, чого фірма очікує найближчим часом. Навіть коли готівка досягає своєї верхньої межі, фірма може

тримати її під рукою, якщо протягом наступних кількох днів очікується значний відтік коштів, замість того, щоб негайно купувати цінні папери. Це зменшує кількість конвертацій та скорочує витрати.

На відміну від моделі Міллера-Орра, модель Стоуна самостійно не розраховує цільовий баланс грошових коштів або ліміти контролю; ці цифри взяті з моделі Міллера-Орра. Її головна перевага – гнучкість, оскільки параметри не є фіксованими. Також можна враховувати сезонні зміни: під час підготовки прогнозу менеджер оцінює виробничі умови для кожного періоду [60].

Моделювання методом Монте-Карло починається з математичної моделі, вхідні дані якої є невизначеними. Після визначення розподілів ймовірностей змінних грошового потоку фірми та кореляцій між ними модель створює розподіл можливих цільових залишків грошових коштів.

- витрати готівки плануються відповідно до надходжень протягом кожної декади, з метою утримання готівкових резервів на мінімально можливому рівні протягом місяця та протягом кварталу;

- залишки готівки встановлюються на відповідному рівні, включаючи розрахункову суму, необхідну як резерв.

Іноземні дослідники також запропонували способи зменшити мінімальний баланс, який має підтримуватися на рахунку. Їхні пропозиції включають узгодження вхідних і вихідних грошових потоків, підрахунок коштів, що наразі перебувають у дорозі, та прискорення вхідних платежів.

- оптимізація термінів та розподілу банківських розрахунків;
- моніторинг платежів.

Етап 7. Отримання доходу від готівки, яка тимчасово не використовується.

Грошові кошти, вивільнені на попередньому етапі, розміщуються в короткострокових фінансових інструментах або інших активах. Це обмежує втрату доходу, поки гроші зберігаються, і допомагає захистити їх від інфляції. Основні заходи:

- домовленість з банком про умови зберігання поточного залишку готівки з виплатою відсотків за депозитом на середній залишок;

- тимчасове розміщення страхових та інвестиційних залишків готівки в короткострокових інструментах грошового ринку;
- інвестування резервних та надлишкових грошових коштів у високодохідні цінні папери за умови, що ці інструменти можуть бути легко продані на фінансовому ринку.

Управління грошовими активами вимагає часу та ретельного розсуду. Компанії потрібно мати достатньо готівки для покриття рутинних зобов'язань, закупівлі матеріалів, виплати заробітної плати працівникам, придбання довгострокових активів та погашення боргів у разі настання строку їх погашення. Якщо коштів не вистачає, ліквідність негайно знижується. Керівництво має менше свободи дій, і бізнес може стати залежним від зовнішніх сторін, зокрема від кредиторів. Така залежність може призвести до банкрутства, примусової реструктуризації або поглинання. З цієї причини готівка та інші грошові активи в будь-якій формі залишаються пріоритетом фінансового менеджменту.

Висновки до першого розділу

Грошові активи як об'єкт фінансового менеджменту являють собою сукупність грошових коштів та їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій, поточної дебіторської заборгованості, що знаходяться в розпорядженні підприємства на певну дату і є активами у формі засобів платежу. Управління грошовими активами є важливою складовою загального управління оборотними активами підприємства, що полягає у визначенні оптимального залишку грошових активів з метою забезпечення постійної платоспроможності підприємства та здійснення ефективних короткострокових фінансових вкладень.

Формування грошових активів підприємства пов'язане з процесами формування активів підприємства в цілому та його грошових потоків і базується на принципах врахування перспектив розвитку підприємства, визначення

потреби в активах та їхніх видах, виборі найпрогресивніших видів активів з позиції забезпечення зростання ринкової вартості підприємства. До залишків грошових активів належать: операційний залишок грошових активів, страховий залишок грошових активів, інвестиційний залишок грошових активів, компенсаційний залишок грошових активів. Використання грошових активів підприємства здійснюється залежно від його операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Політика управління грошовими активами – це частина загальної політики управління оборотними активами підприємства, що полягає в оптимізації розміру їхнього залишку з метою забезпечення постійної платоспроможності й ефективного використання в процесі зберігання.

Незважаючи на безперечну важливість процесу управління грошовими активами підприємства, не існує єдиної думки з приводу його змісту та не розроблено єдиної комплексної політики такого управління.

Слід зазначити, що жоден із розглянутих нами підходів не дає повного уявлення про зміст процесу управління грошовими активами підприємства. В одних розглядається лише управління залишком грошових коштів, в інших відсутній етап аналізу руху грошових коштів. Деякі не включають до складу процесу управління прогнозування та планування грошових потоків.

Політика управління грошовими активами включає в себе сім етапів. Спочатку здійснюється розрахунок часу обороту коштів та аналіз їх руху, потім планування грошових потоків підприємства та короткострокових фінансових вкладень. Наступним етапом є аналіз середнього залишку грошових активів підприємства в попередньому періоді та вибір ефективних форм його регулювання. Останнім етапом забезпечується рентабельне використання тимчасово вільного залишку грошових активів.

2 Аналіз стану та ефективності використання грошових активів підприємства

2.1 Оцінка потреби в грошових активах підприємства

Жоден бізнес чи підприємницька діяльність не можуть функціонувати без грошей. Визначення обсягу фінансування, необхідного підприємству, а також фіксація та звітність про ці рішення є частиною фінансового планування. Оборотною капіталу має бути достатньо, щоб компанія могла виробляти та продавати свою продукцію, не перевищуючи реальних можливостей для її забезпечення.

Дослідження управління грошовими активами показують, що грошові резерви зазвичай плануються за допомогою техніко-економічних розрахунків або за допомогою економіко-математичних моделей. Алгоритми та моделі, що використовуються в цих підходах, представлені в таблиці 2.1.

Незважаючи на широкі дослідження планування грошово-кредитних активів, жоден метод не виявився повністю придатним; кожен з них все ще має значні обмеження.

Математичні моделі базуються на суворих припущеннях, і ці припущення часто не відображають того, як підприємства фактично працюють. Ця прогалина ускладнює застосування моделей у фінансовому менеджменті, особливо в Україні. Зазвичай вони припускають, що тимчасово вільні кошти можна розмістити в короткострокових фінансових інструментах, і що час проведення цих операцій можна виправдати. Але нерозвинений фінансовий ринок України обмежує ці можливості. Як наслідок, ці моделі використовуються переважно як теоретична основа для пояснення того, як слід планувати резерви грошових коштів.

Таблиця 2.1 – Методологічні підходи до планування грошових активів підприємства

Підходи	Характеристика
економіко-математичні методи	
модель Баумоля	Грошові потоки відомі, мають періодичний характер та здійснюються своєчасно, характеризуються постійним рівнем інтенсивності. Детермінована модель визначає оптимальну суму запасу грошових коштів на основі відомих параметрів діяльності підприємства та зовнішнього середовища, за якої мінімізуються сукупні витрати.
модель Беранека	Ґрунтується на законах ймовірнісного розподілу очікуваних грошових потоків та витрат, пов'язаних із недовикористанням цінових дисконтів і зниженням кредитного рейтингу. Витрачання грошових коштів розглядається як контрольований процес, а надходження – неконтрольований, що протікає безперервно.
модель Міллера-Орра	Підприємство утримує мінімальні запаси грошових коштів, грошові потоки є стаціонарним випадковим процесом і можуть бути описані за допомогою закону нормального розподілу, Їх стандартне відхилення є постійною величиною в часі. Модель не враховує очікуваних у найближчий час грошових потоків.
модель Стоуна	Підприємство утримує мінімальні запаси грошових коштів, володіє інформацією про майбутні грошові потоки, хоча ця інформація має певну похибність. Дозволяє враховувати майбутні очікування в динаміці грошових потоків та їх вплив на ліквідність підприємства, що дозволяє мінімізувати кількість операцій з конвертації цінних паперів у грошові кошти.
метод техніко-економічних розрахунків	
виходячи з рівня оборотності грошових активів	Плановий обсяг запасів грошових коштів визначається як добуток середнього періоду обороту грошових коштів та планового обсягу їх одноденного витрачання.
відсоток від товарообороту	Плановий обсяг грошових активів визначається як середній відсоток від товарообігу, тобто його потреба прив'язується до основного джерела надходження грошей в торгівлі.
виходячи з елементів попиту на грошові кошти	Планування грошових активів здійснюється в розрізі їх елементів: операційного, страхового, інвестиційного, компенсаційного. Операційний запас є добутком середнього періоду обороту грошових коштів та планового одноденного використання грошових коштів. Страховий запас визначається на основі планового обсягу операційного запасу та коефіцієнта варіації надходжень грошових коштів. Інвестиційні та компенсаційні запаси визначаються методами прямого розрахунку, виходячи з запланованої потреби у короткостроковому інвестуванні та угод з банками.

Техніко-економічні методи розрахунку можуть підійти невеликим торговим фірмам, яким не вистачає персоналу, необхідного для застосування більш вимогливих інструментів. Методи відрізняються головним чином тим, як вони встановлюють стандарт грошових коштів: за періодом обороту, як частка

від обороту або відповідно до конкретних компонентів запасів. Оцінка грошових активів за середнім періодом обороту або відсотком від обороту є простою, але її результати недостатньо точні. Компонентний підхід пов'язує оцінку з попитом фірми на гроші, проте він залишається неповним і потребує уточнення.

Його головна слабкість полягає в розрахунку планового залишку грошових коштів шляхом додавання необхідних сум для кожного окремого компонента. Т. Унковська має рацію, що загальний попит фірми на грошові кошти зростає з окремих причин, через які вона тримає гроші. Одні й ті самі кошти можуть покривати різні потреби: одна частина може підтримувати компенсаційний баланс і підтримувати кредитний рейтинг підприємства, тоді як інша задовольняє потреби в транзакціях або слугує запобіжним резервом. Виходячи з цього, вона розробляє підхід до управління ліквідністю, заснований на кривих байдужості. Вона стверджує, що це дозволяє уникнути «фундаментальної складності кількісної оцінки корисності», проте цей підхід пропонує мало практичної допомоги в плануванні грошових активів [57].

І. Бланк пропонує планувати залишки готівки за їхніми функціями та об'єднувати їх в один загальний резерв. Він також стверджує, що страхові, інвестиційні та компенсаційні резерви можуть замінювати один одного, і що фірми з обмеженими фінансовими ресурсами повинні зменшувати грошові активи, розраховані на цій основі [12]. Однак він не пропонує практичного методу такого скорочення. Твердження про те, що ці три резерви є взаємозамінними, також викликає сумніви. Компенсаційний резерв повинен залишатися недоторканим; він не може фінансувати рутинні операції чи іншу економічну діяльність. З тієї ж причини оцінки платоспроможності зазвичай виключають його із загальних грошових резервів, оскільки він залишається окремим від поточних операцій фірми. Планування грошових активів повинно розрізняти два компоненти: поточні запаси та компенсаційні запаси. Поточний компонент охоплює транзакційні, запобіжні, інвестиційні та роздрібні потреби. Він включає готівку, що зберігається на поточних рахунках, а також фізичні грошові резерви:

$$ЗГА_{пл} = ПЗ_{пл} + КЗ_{пл} \quad (2.1)$$

$$ПЗ_{пл} = ПЗ_p + ПЗ_k \quad (2.2)$$

де $ЗГА_{пл}$ – плановий запас грошових активів;

$ПЗ_{пл}$ – поточний плановий запас грошових активів;

$КЗ_{пл}$ – компенсаційний плановий запас грошових активів;

$ПЗ_p$ – поточний плановий запас грошових активів на рахунках підприємства, що відповідає трансакційному, страховому та інвестиційному мотивам;

$ПЗ_k$ – поточний плановий запас грошових активів у касі, що відповідає мотиву забезпечення стандартів обслуговування покупців на підприємствах роздрібної торгівлі.

Ми вважаємо, що поточну грошову позицію компанії слід оцінювати, досліджуючи, як грошові потоки співвідносяться з її резервами. Для цього ми пропонуємо використовувати два показники: індекс перспективної ліквідності грошових потоків та індекс відносної ліквідності:

$$I_{вл} = \frac{ГА_{п} + ПГП + ГА_{к}}{ВГП} \quad (2.3)$$

$$I_{л} = \frac{ГА_{п} + ЧГП}{\sigma_{чгп}}, \quad (2.4)$$

де $I_{вл}$ – перспективний індекс відносної ліквідності грошового потоку;

$ГА_{п}$ – грошові активи на початок планового періоду;

$ПГП$ – плановий позитивний грошовий потік;

$ГА_{к}$ – грошові активи на кінець планового періоду;

$ВГП$ – плановий вихідний грошовий потік;

$I_{л}$ – індекс відносної ліквідності;

$\sigma_{чгп}$ – стандартне відхилення чистого грошового потоку.

Виходячи з того, що перспективний індекс ліквідності має прямувати до одиниці, одержуємо рівняння (2.5):

$$\frac{\Gamma A_{\Pi} + \Pi \Gamma \Pi + \Gamma A_{\kappa}}{\text{ВГП}} = 1, \quad (2.5)$$

Розв'язуючи його відносно ΓA_{κ} , одержуємо:

$$\Gamma A_{\kappa} = \Gamma A_{\Pi} + \Pi \Gamma \Pi - \text{ВГП}, \quad (2.6)$$

Виражаючи ($\Gamma A_{\Pi} + \Pi \Gamma \Pi$) як $\sigma_{\text{чгп}} * I_{\text{л}}$, де $\sigma_{\text{чгп}}$ характеризує флуктуації чистого грошового потоку у звітному році, а $I_{\text{л}}$ цільовий індекс відносної ліквідності, одержуємо вираз:

$$\text{ЧГП} = \sigma_{\text{чгп}} * I_{\text{л}} - \Gamma A_{\Pi}, \quad (2.7)$$

Виходячи з середнього коефіцієнта співвідношення позитивного грошового потоку та чистого грошового потоку (К), плановий запас грошових коштів можна виразити через наступне рівняння:

$$\Gamma A_{\kappa} = \Gamma A_{\Pi} + (\sigma_{\text{чгп}} * I_{\text{л}} - \Gamma A_{\Pi}) * \text{К} - \text{ВГП}, \quad (2.8)$$

Таким чином, GAC враховуватиме очікувану потребу підприємства в готівці, що зберігається на його рахунках, та забезпечить покриття грошовою масою транзакційних, страхових та інвестиційних потреб. Алгоритм може встановити мінімально необхідні та максимально прийнятні залишки готівки, використовуючи найнижчі та найвищі значення, зафіксовані протягом останніх 3–5 звітних років [55].

Щоб оцінити мінімальну потребу підприємства в готівці, потрібно поділіть

його річні операційні витрати на кількість оборотів його готівки протягом року.

У дослідженні розглядається ТОВ «Вадіс», що знаходиться за адресою вул. Кашуби, 10, Харків. Компанія продає сталеві, нержавіючі, в ПВХ-оболонці, конопляні, нейлонові, поліпропіленові, сизалеві та плетені канати. Вона також виробляє та продає канатні стропи, включаючи моделі SKP, 1SK, 2SK та 4SK; ланцюгові стропи, такі як USC, 1SC, 2SC та 4SC; та текстильні стропи, включаючи STP, STK, 1ST, 2ST, 3ST та 4ST. Асортимент продукції також включає кріпильні вироби – болти, гайки, шайби, гвинти та заклепки – а також алюмінієві, латунні та мідні гвинти та заклепки власного виробництва.

Операційні витрати визначено як суму рядків 2050, 2130, 2150 і 2180 додатка Б. Середні залишки за 2019–2021 роки – півсуми коштів і наведених видів дебіторської заборгованості станом на кінець попереднього та поточного років. Середній залишок за 2018 рік 1 240,60 тис. грн надано додатково. Оборотність – чистий дохід / середній залишок; мінімальна потреба – операційні витрати / оборотність. Розрахунок виконано без проміжного округлення.

Таблиця 2.2 – Мінімальний залишок готівки, необхідний ТОВ «Вадіс» у 2021 році.

	показник	тис грн
1	операційні витрати	42 081,00
2	чистий дохід від реалізації послуг	51 301,00
3	середні залишки коштів і дебіторської заборгованості	3 745,50
4	оборотність коштів, кількість оборотів (р. 2 : р. 3)	13,70
5	мінімально необхідна сума грошових коштів та їх еквівалентів (р. 1 : р. 4)	3 072,35

У 2021 році операційні витрати становили 42 081,00 тис. грн, чистий дохід – 51 301 тис. грн, а середній залишок коштів і дебіторська заборгованість – 3 745,50 тис. грн. Оборотність дорівнює 13,70, а розрахункова мінімальна потреба – 3 072,35 тис. грн. Результат отримано без проміжного округлення.

Аналогічно можна здійснити аналіз за попередні роки для уяви, коли була найбільша потреба в грошових активах досліджуваного підприємства (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3 – Мінімально необхідна сума грошових коштів ТОВ “Вадіс” у 2018–2020 рр.

	показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.
1	операційні витрати, тис грн	141 547,00	101 367,00	46 022,00
2	чистий дохід від реалізації послуг, тис. грн	173 863,00	113 146,00	56 756,00
3	середні залишки коштів і дебіторської заборгованості, тис. грн	1 240,60	1 000,00	1 611,50
4	оборотність коштів, кількість оборотів (р. 2 :р. 3)	140,14	113,15	35,22
5	мінімально необхідна сума грошових коштів та їх еквівалентів (р. 1 : р. 4) , тис грн	1 010,01	895,90	1 306,72

Мінімальна розрахункова потреба у коштах за 2018–2021 роки становить 1 010,01; 895,90; 1 306,72; 3 072,35 тис. грн. Найменша потреба була у 2019 році, найбільша – у 2021 році.

Оборотність грошових коштів сама по собі не може показати, чи прискорюється ділова активність, чи сповільнюється. Також необхідно дослідити виробничу ситуацію. Високий коефіцієнт оборотності може свідчити про недостатню кількість запасів, що згодом може стримувати бізнес; низький коефіцієнт, тим часом, може бути виправданим, коли очікується зростання цін на сировину та напівфабрикати.

За додатком Б чистий дохід зменшився зі 173 863 тис. грн у 2018 році до 51 301 тис. грн у 2021 році. Запаси за додатком А зросли у 2019–2020 роках, а у 2021 році зменшилися. Твердження про те, що зростання запасів постійно випереджає зростання продажів, не підтверджується.

На рисунку 2.1 показано, як змінилися мінімальні необхідні грошові кошти та їх еквіваленти для ТОВ «Вадіс» з 2018 по 2021 рік.

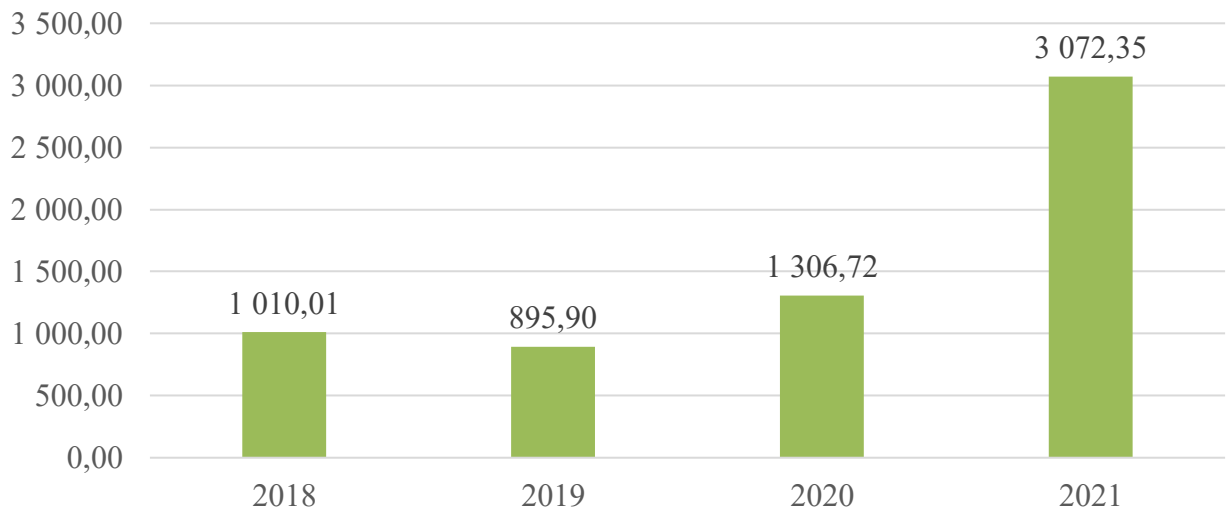

Рисунок 2.1 – Мінімально необхідна сума грошових коштів та їх еквівалентів ТОВ “Вадіс” у 2018–2021 рр., тис грн

У 2018 році оборотність коштів і дебіторської заборгованості становить 140,14, мінімальна потреба – 1 010,01 тис. грн. Серед усіх чотирьох років найменша потреба – у 2019 році, найбільша – у 2021 році.

У 2018–2021 роках чистий дохід та операційні витрати знижувалися. Зростання розрахункової потреби у коштах у 2019–2021 роках пов’язане зі збільшенням середнього залишку коштів і дебіторської заборгованості та зниженням їх оборотності.

2.2 Аналіз обсягу та структури грошових активів підприємства

Підтримка виробництва вимагає ретельного аналізу грошових резервів компанії. Грошові кошти знаходяться в центрі потоку ресурсів і значною мірою визначають, чи зможе бізнес виконати свої платіжні зобов’язання. Для багатьох підприємств сьогодні готівка є дефіцитом; їхнє виживання може безпосередньо залежати від точного вимірювання їх кількості та складу, щоб уникнути банкрутства.

Додаток А містить показники оборотних активів за 2018–2021 роки.

Почніть з фактично наявної готівки. Цифри у Формі № 1, балансі, показують її загальну суму та дозволяють проводити горизонтальний та вертикальний аналіз – порівнюючи як склад, так і зміни порівняно з попереднім періодом.

Вертикальний аналіз дозволяє оцінювати грошові активи як частку поточних активів, а не в абсолютних значеннях. Відносні показники також дозволяють порівнювати суб'єкти господарювання з різним розміром ресурсів та іншими показниками, пов'язаними з масштабом.

– Відносні показники зменшують спотворюючий вплив інфляції, що полегшує порівняння тенденцій порівняно з абсолютними показниками.

Вертикальний, або структурний, аналіз показує, як розподіляються кошти та звідки вони надходять. Він робить це шляхом розрахунку частки кожного елемента в кінцевому підсумку та відстеження того, як ця частка змінюється. У таблиці 2.4 наведено загальні поточні активи приватного підприємства «Вадіс» за 2018–2021 роки.

Таблиця 2.4 – Обсяг оборотних активів ТОВ «Вадіс» у 2018–2021 роках.

показник	роки, тис грн				абсолютне відхилення, тис грн		
	2018	2019	2020	2021	2019/ 2018	2020/ 2019	2021/ 2020
запаси	3 401	5 671	6 586	5 738	2 270	915	-848
дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	844	771	1 588	670	-73	817	-918
дебіторська заборгованість за розрахунками:							
за виданими авансами	132	198	319	1 075	66	121	756
з бюджетом	42	6	248	1 653	-36	242	1 405
у тому числі з податку на прибуток	-	-	-	-	-	-	-
інша поточна дебіторська заборгованість	4	1	4	1 640	-3	3	1 636
грошові кошти та їх еквіваленти	0	2	86	208	2	84	122
витрати майбутніх періодів	0	2	2	5	2	0	3
інші оборотні активи	-	-	-	-	-	-	-
усього за розділом ii	4 423	6 651	8 833	10 989	2 228	2 182	2 156

Запаси становили 3 401, 5 671, 6 586 і 5 738 тис. грн у 2018–2021 роках. Їх

найбільший приріст – 2 270 тис. грн у 2019 році; у 2021 році вони зменшилися на 848 тис. грн. Кошти та їх еквіваленти зросли з відсутньої суми у 2018 році до 208 тис. грн у 2021 році.

У таблиці 2.5 наведено частки статей у підсумку рядка 1195 додатка А. Суми наведених статей за 2018–2021 роки повністю узгоджуються з підсумками: 4 423, 6 651, 8 833, 10 989 тис. грн. Не представлені окремими рядками показники не домислювалися.

Таблиця 2.5 – Структура оборотних активів ТОВ “Вадіс” у 2018–2021рр.

показник	роки, %				відхилення, в.п.		
	2018	2019	2020	2021	2019/ 2018	2020/ 2019	2021/ 2020
Запаси	76,89	85,27	74,56	52,22	8,37	-10,70	-22,35
ДЗ за продукцію, товари, роботи, послуги	19,08	11,59	17,98	6,10	-7,49	6,39	-11,88
ДЗ за виданими авансами	2,98	2,98	3,61	9,78	-0,01	0,63	6,17
ДЗ з бюджетом	0,95	0,09	2,81	15,04	-0,86	2,72	12,23
Інша поточна ДЗ	0,09	0,02	0,05	14,92	-0,08	0,03	14,88
Грошові кошти та еквіваленти	0,00	0,03	0,97	1,89	0,03	0,94	0,92
Витрати майбутніх періодів	0,00	0,03	0,02	0,05	0,03	-0,01	0,02
Усього за розділом II	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00	0,00

Запаси мають найбільшу частку оборотних активів: 76,89% у 2018 році та 52,22% у 2021 році. Частка іншої поточної дебіторської заборгованості у 2021 році становила 14,92%; її не можна вважати незначною. Дані про поточні фінансові інвестиції та біологічні активи в додатку А не наведені.

На рисунку 2.2 наведено динаміку питомої ваги грошових активів підприємства відносно інших оборотних активів.

Частка коштів і наведених видів поточної дебіторської заборгованості в оборотних активах знизилася у 2019 році, а у 2020–2021 роках зросла. Дебіторська заборгованість не є негайно доступними коштами, тому її зростання саме по собі не доводить покращення ліквідності.

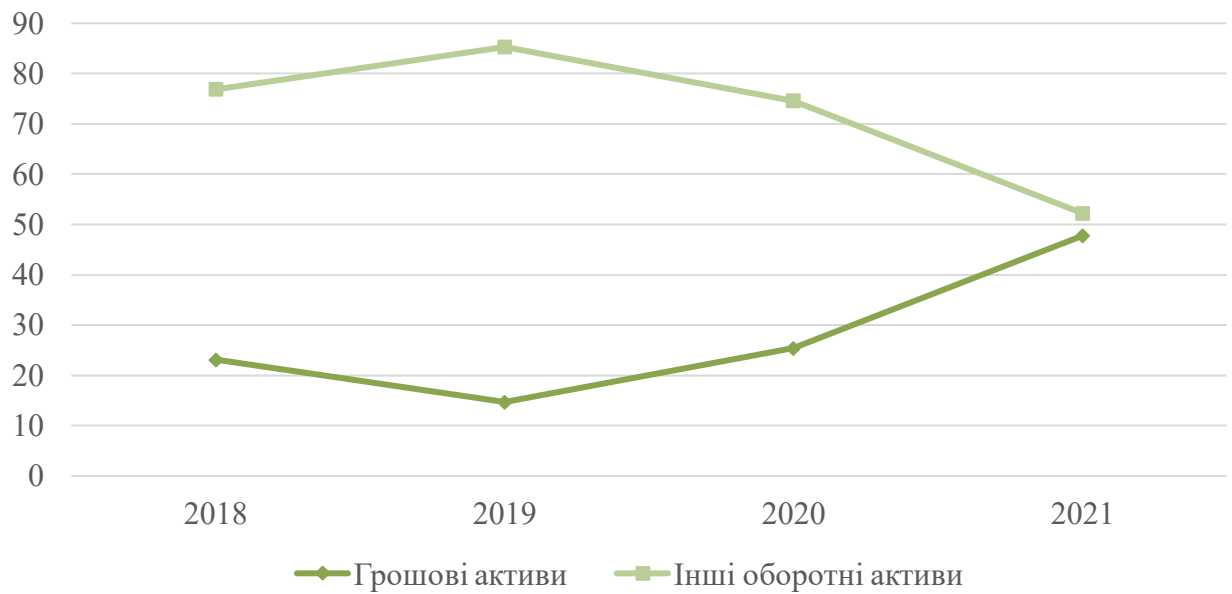

Рисунок 2.2 – Динаміка питомої ваги грошових активів відносно інших оборотних активів ТОВ “Вадіс” у 2018–2021 рр., %

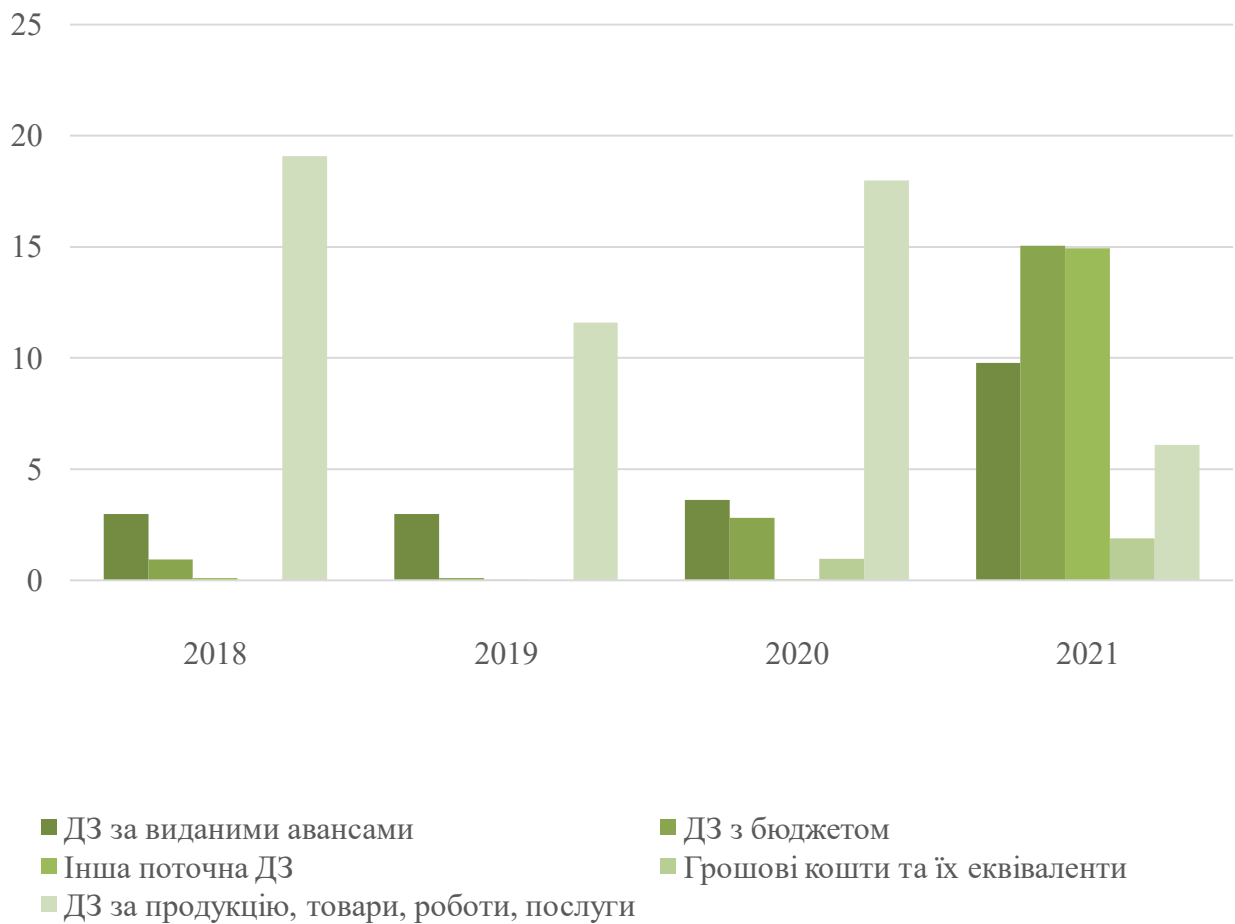

Рисунок 2.3 – Динаміка питомої ваги грошових активів в оборотних активах ТОВ “Вадіс” у 2018–2021 рр., %

Склад грошових активів змінився: у 2018–2020 роках найбільшим видом дебіторської заборгованості була заборгованість покупців, а у 2021 році – заборгованість з бюджетом (1 653 тис. грн). Причини змін та платіжну дисципліну покупців за агрегованими даними додатків встановити неможливо.

Різке зростання дебіторської заборгованості, особливо її частки в поточних активах, може свідчити про надто поблажливу кредитну політику щодо покупців. Це також може відображати вищі продажі або неплатоспроможність та банкрутство деяких клієнтів. Зниження є позитивним знаком, коли покупці швидше сплачують свої борги. Якщо ж зменшення є натомість результатом менших поставок продукції, це свідчить про нижчу ділову активність на підприємстві [17].

У таблиці 2.6 наведено грошові резерви ТОВ «Вадіс» за окремими компонентами за 2018–2021 роки. Горизонтальний аналіз цих показників показує як абсолютне збільшення грошових активів, так і темпи їх зростання. Обсяг грошових активів у розрізі окремих елементів ТОВ «Вадіс» у 2018–2021 рр. відображено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Обсяг дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги ТОВ «Вадіс» у 2018–2021 рр.

роки	дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуг, тис грн	відхилення відносно попереднього року		відхилення відносно 2018 року	
		абсолютне, тис грн	темп приросту, %	абсолютне, тис грн	темп приросту, %
2018	844	-	-	0	0,00
2019	771	-73	-8,65	-73	-8,65
2020	1 588	817	105,97	744	88,15
2021	670	-918	-57,81	-174	-20,62

Заборгованість покупців у 2019 році зменшилася на 73 тис. грн (8,65%), у 2020 році зросла на 817 тис. грн (105,97%), а у 2021 році зменшилася на 918 тис. грн (57,81%). Порівняно з 2018 роком у 2021 році вона була меншою на 174 тис. грн (20,62%).

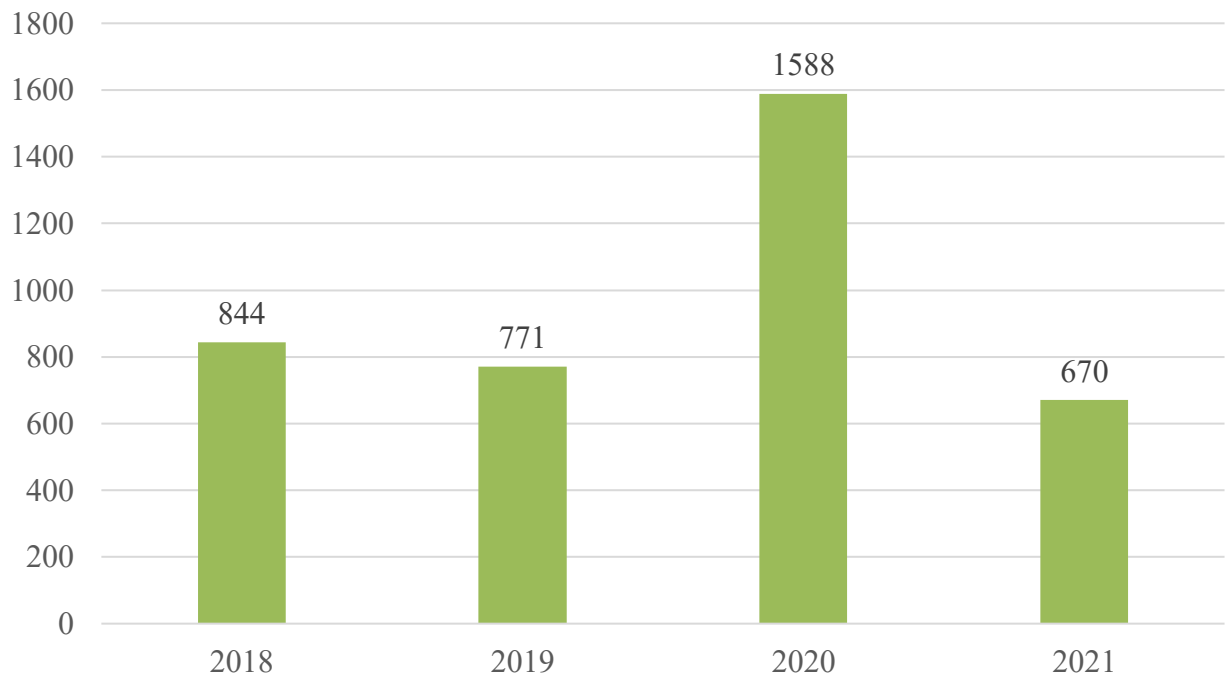

Рисунок 2.4 – Динаміка обсягу дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги ТОВ «Вадіс» у 2018–2021 рр., тис грн

На рисунку 2.4 показано, що ТОВ «Вадіс» зазнало коливань дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи та послуги в період з 2018 по 2021 рік. Ця закономірність свідчить про різний рівень ділової активності протягом цього періоду.

У таблиці 2.7 наведено грошові активи, що належали окремим компонентам ТОВ «Вадіс» з 2018 по 2021 рік.

Таблиця 2.7 – Обсяг дебіторської заборгованості за виданими авансами ТОВ «Вадіс» у 2018–2021 рр.

роки	дебіторська заборгованість за виданими авансами, тис грн	відхилення відносно попереднього року		відхилення відносно 2018 року	
		абсолютне, тис грн	темп приросту, %	абсолютне, тис грн	темп приросту, %
2018	132	-	-	0	0,00
2019	198	66	50,00	66	50,00
2020	319	121	61,11	187	141,67
2021	1 075	756	236,99	943	714,39

Заборгованість за виданими авансами становила 132, 198, 319 і 1 075 тис. грн у 2018–2021 роках. У 2021 році приріст дорівнював 756 тис. грн (237,00%), а

відносно 2018 року – 943 тис. грн (714,39%).

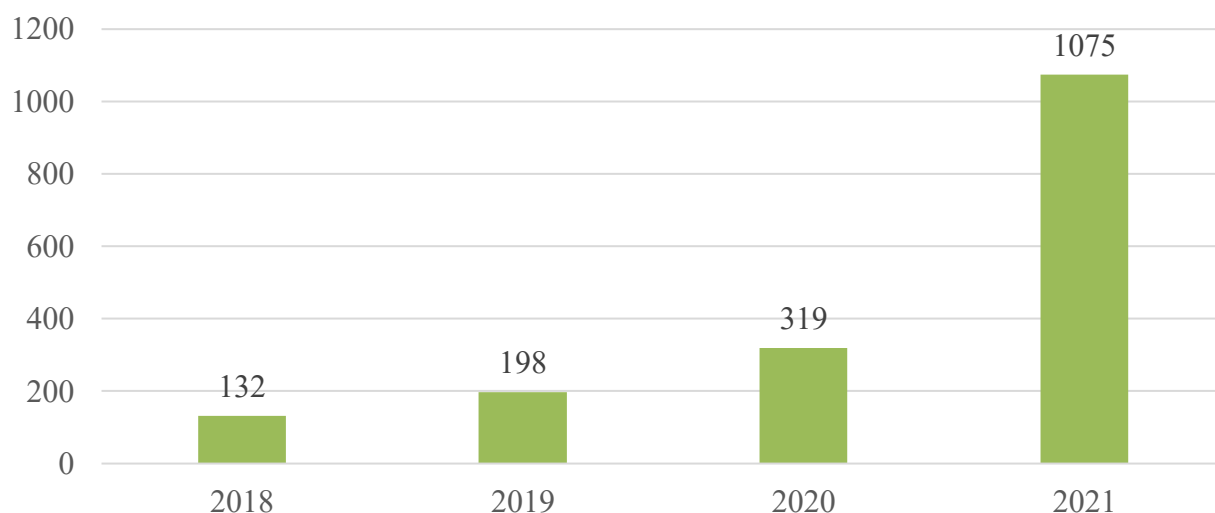

Рисунок 2.5 – Динаміка обсягу дебіторської заборгованості за виданими авансами ТОВ «Вадіс» у 2018–2021 рр. тис грн

Видані аванси – це кошти, попередньо сплачені контрагентам. Їх збільшення не є доказом подовження строків оплати покупцями; для пояснення причин потрібні договори й аналітичний облік.

У таблиці 2.8 представлено грошові активи, що належали кожному елементу ТОВ «Вадіс» з 2018 по 2021 рік.

Заборгованість з бюджетом зменшилася з 42 тис. грн у 2018 році до 6 тис. грн у 2019 році, а потім зросла до 248 тис. грн у 2020 році та 1 653 тис. грн у 2021 році.

Таблиця 2.8 – Обсяг дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом ТОВ «Вадіс» у 2018–2021 рр.

роки	дебіторська заборгованість з бюджетом, тис грн	відхилення відносно попереднього року		відхилення відносно 2018 року	
		абсолютне, тис грн	темп приросту, %	абсолютне, тис грн	темп приросту, %
2018	42	-	-	0	0,00
2019	6	-36	-85,71	-36	-85,71
2020	248	242	4 033,33	206	490,48
2021	1 653	1 405	566,53	1 611	3 835,71

Найменше підтверджене значення – 6 тис. грн у 2019 році, найбільше – 1 653 тис. грн у 2021 році.

Динаміку обсягу грошових активів у розрізі окремих елементів ТОВ “Вадіс” у 2018–2021 рр. відображено на рисунку 2.6.

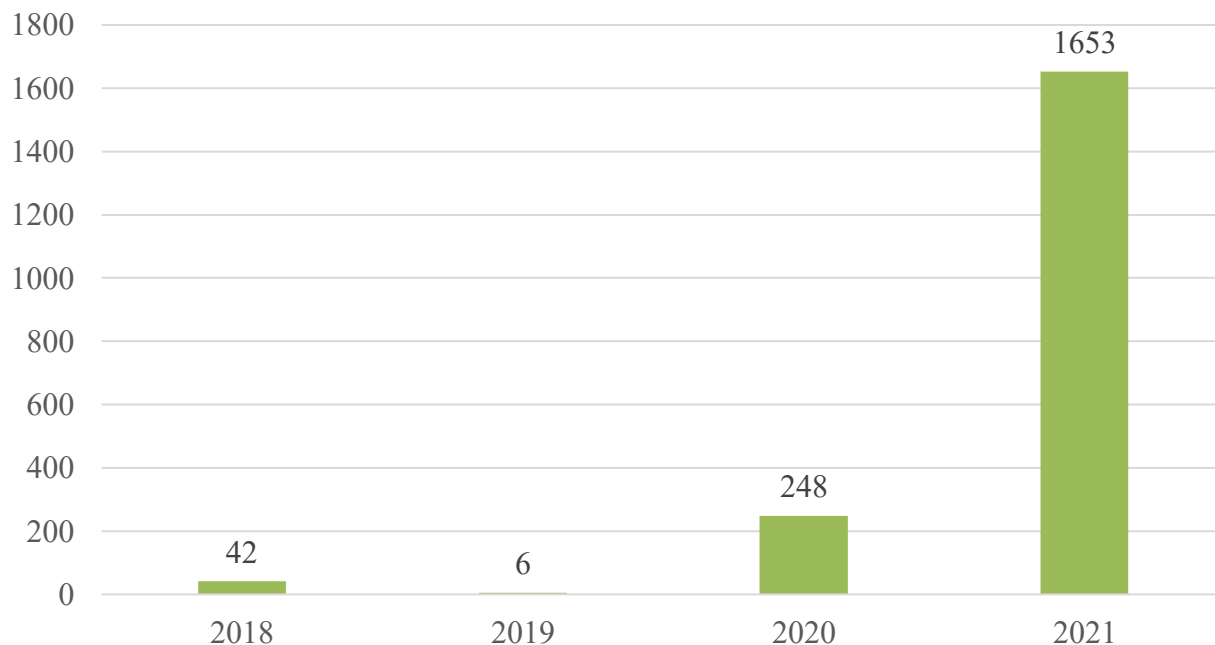

Рисунок 2.6 – Динаміка обсягу дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом ТОВ “Вадіс” у 2018–2021 рр., тис грн

Цей пункт обліковує суми, що підлягають отриманню від фінансових та податкових органів, включаючи переплачені податки, збори та інші бюджетні платежі. Це найбільш ліквідна дебіторська заборгованість, оскільки вона являє собою податковий кредит: відповідні податкові зобов'язання підприємства автоматично зменшуються на зараховану суму. Однак вона виключається з розрахунку грошових надходжень підприємства.

У таблиці 2.9 наведено грошові активи, що належали кожній складовій ТОВ “Вадіс” з 2018 по 2021 рік.

Таблиця 2.9 – Обсяг грошових коштів та їх еквівалентів ТОВ “Вадіс” у 2018–2021 рр.

роки	грошові кошти та їх еквіваленти, тис грн	відхилення відносно попереднього року		відхилення відносно 2018 року	
		абсолютне, тис грн	темپ приросту, %	абсолютне, тис грн	темп приросту, %
2018	0	-	-	0	-
2019	2	2	-	2	-
2020	86	84	4 200,00	86	-
2021	208	122	141,86	208	-

Кошти та їх еквіваленти за додатком А становили 0, 2, 86 і 208 тис. грн у 2018–2021 роках. Прирости у 2020 та 2021 роках – 84 і 122 тис. грн відповідно. Темп приросту від нульової бази не визначається.

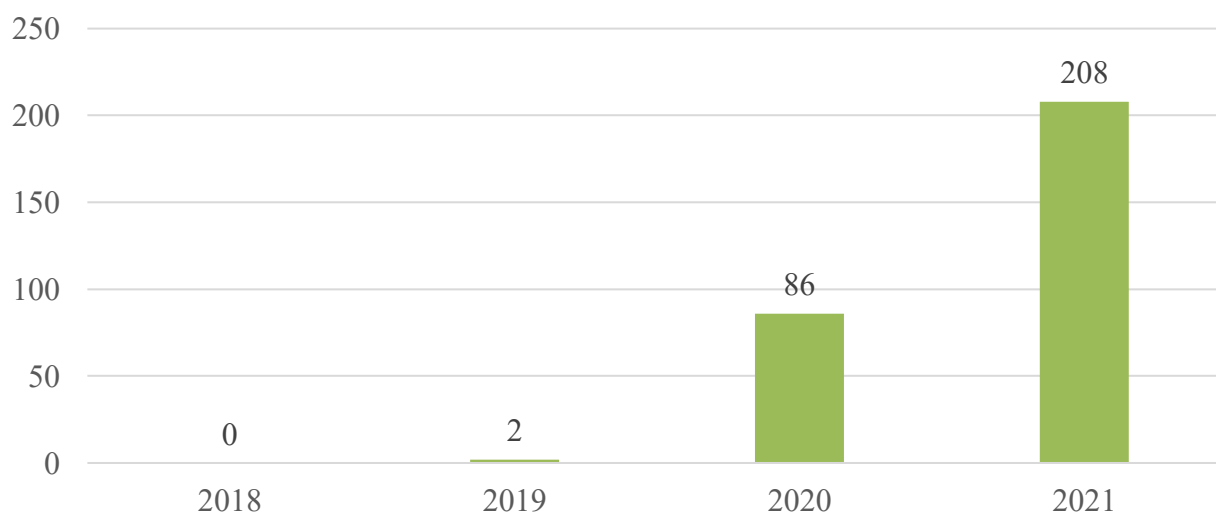

Рисунок 2.7 – Динаміка обсягу грошових коштів та їх еквівалентів ТОВ “Вадіс” у 2018–2021 рр., тис грн

Найбільший підтверджений залишок коштів – 208 тис. грн у 2021 році. У 2018 році в додатку А наведено прочерк, а у 2019–2020 роках – 2 та 86 тис. грн.

Невелика частка коштів в оборотних активах вказує на обмежений запас негайної ліквідності. Висновок про неспроможність покрити зобов’язання потребує даних про їх розмір і строки погашення, яких у додатках немає.

Додаток А не містить рядка поточних фінансових інвестицій, тому їх

наявність або відсутність не встановлено. Рішення про вкладення тимчасово вільних коштів слід приймати на основі бюджету ліквідності з урахуванням таких факторів:

- очікуваний дохід від уже здійснених інвестицій;
- витрати, понесені під час здійснення або вилучення інвестицій;
- дохід, втрачений через залишення надлишкових коштів на банківському рахунку замість їх інвестування.

У 2018–2021 роках у складі розглянутих грошових активів переважала дебіторська заборгованість. У 2021 році її сума становила 5 038 тис. грн, а коштів – 208 тис. грн.

Зростання дебіторської заборгованості зазвичай розглядається як негативний знак, тоді як зниження зазвичай є сприятливим. Збільшення може свідчити про те, що клієнти стають неплатоспроможними. Такий аналіз ще важливіший під час інфляції, коли використання власних поточних активів компанії стає не вигідним. З цієї причини кожен вид дебіторської заборгованості слід розглядати окремо, звертаючи увагу на виробничі умови, що призвели до його виникнення.

Залишки коштів у балансі невеликі, проте без даних про поточні зобов'язання кількісно оцінити достатність коштів для їх погашення неможливо.

2.3 Показники ефективності використання грошових активів підприємства

Грошові кошти та їх еквіваленти забезпечують рух ресурсів у бізнесі та створюють основу для його здатності сплачувати борги. Для багатьох компаній готівка є дефіцитом, тому виживання залежить від обережного управління наявними коштами. Оцінка ефективності використання цих коштів може допомогти виявити фінансові проблеми на ранній стадії та зменшити ризик банкрутства.

Ефективність використання грошових коштів можна оцінити, порівнявши грошові потоки компанії з її фінансовим результатом та розрахувавши відповідні коефіцієнти рентабельності.

Рентабельність балансу грошових коштів:

$$PЗ = \Phi P / Зс \times 100\%, \quad (2.9)$$

де $PЗ$ – рентабельність залишку грошових коштів;

ΦP – фінансовий результат діяльності підприємства;

$Зс$ – середній залишок грошових коштів.

Цей показник показує середній прибуток або збиток, отриманий з кожної гривні грошових коштів, доступних підприємству протягом звітного періоду.

Рентабельність грошових коштів:

Рентабельність витрачених грошових коштів:

$$PВ = \Phi P / ГПн \times 100\%, \quad (2.10)$$

де $PВ$ – рентабельність витрачених грошових коштів;

$ГПн$ – негативний грошовий потік.

Цей показник характеризує суму прибутку або збитку, який припадає на 1 грн грошових коштів, витрачених підприємством, що досліджується.

Рентабельність грошових коштів отриманих:

$$Pн = \Phi P / ГПп \times 100\%, \quad (2.11)$$

де $Pн$ – рентабельність грошових коштів, що надійшли;

$ГПп$ – позитивний грошовий потік.

Даний показник показує суму прибутку або збитку, яка припадає на 1 грн

грошових коштів, які отримало підприємство за період, що досліджується.

Рентабельність чистого грошового потоку:

$$РЧГП = \Phi P / ГПч \times 100\%, \quad (2.12)$$

де РЧГП – рентабельність чистого грошового потоку;

ГП_ч – чистий грошовий потік.

Він характеризує суму прибутку (збитку) на 1 грн чистого грошового потоку.

Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку:

$$К_d = ГПч / (К + \Delta З + Д) \times 100\%, \quad (2.13)$$

де К_д – коефіцієнт достатності чистого грошового потоку;

ГПЧ – чистий грошовий потік;

К – виплати по позиках;

ΔЗ – приріст залишків матеріальних оборотних активів;

Д – виплати по дивідендах власникам підприємства.

Цей коефіцієнт характеризує достатність чистого грошового потоку, який створює підприємство з урахуванням потреб фінансування.

Коефіцієнт ліквідності грошового потоку:

$$К_l = (ГПп - \Delta ГЗ) / ГПн \times 100\%, \quad (2.14)$$

де К_л – коефіцієнт ліквідності грошового потоку;

ΔГЗ – приріст залишків грошових коштів за період, що аналізується.

Використовується для оцінки синхронності формування різних видів грошових коштів за окремими часовими інтервалами (квартал, місяць) протягом періоду, що аналізується (рік).

Коефіцієнт ефективності грошових потоків:

$$КЕ = ГПч / ГПн \times 100\%, \quad (2.15)$$

де K_E – коефіцієнт ефективності грошових потоків.

Цей показник є узагальнюючим для оцінки використання готівки.

Чисельник залежить від того, що має показати аналіз. Він може використовувати чистий прибуток або збиток підприємства за звітний період, валовий прибуток або результат від звичайної діяльності до оподаткування. Рентабельність залишку грошових коштів та ефективність отримання й витрачання грошових коштів, таким чином, можна вимірювати кількома способами, зокрема чистим і валовим прибутком. Такий самий підхід застосовується до грошових потоків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності: для кожної категорії відповідний фінансовий результат порівнюється з відповідним позитивним грошовим потоком.

Фінансовий результат для таблиці 2.10 – чистий прибуток із рядка 2350 додатка Б. Середній залишок коштів обчислено за додатком А, надходження і платежі – за додатком В без повторного включення податкових підрядків. Коефіцієнти достатності та ліквідності за 2018–2021 роки наведено за додатковими даними, наданими для перерахунку; їхні первинні складові не представлені, тому незалежну перевірку за формулами 2.13–2.14 не виконано. Відсоткові одиниці збережено відповідно до наданої таблиці. Рентабельність залишку коштів за 2018 рік 17 676,43% прийнята з додатково наданої таблиці. За 2019 рік використано 968 900,00% за додатками ($9\,689 / 1 \times 100$), а не 968 000,00% із нового зображення.

Таблиця 2.10 – Показники ефективності використання грошових активів ТОВ “Вадіс” у 2018–2021 рр.

Показник	2018	2019	2020	2021
рентабельність залишку грошових коштів, %	17 676,43	968 900,00	19 886,36	4 946,26
рентабельність витрачених грошових коштів, %	13,15	7,67	11,67	11,79
рентабельність грошових коштів отриманих, %	14,44	6,83	10,61	11,87

рентабельність чистого грошового потоку, %	-147,65	62,70	116,40	-1 577,22
коефіцієнт достатності чистого грошового потоку, %	99,522	109,300	102,600	101,400
коефіцієнт ліквідності грошового потоку, %	0,145	0,235	0,465	0,189
коефіцієнт ефективності грошових потоків, %	-8,91	12,23	10,03	-0,75

Зменшення залишку готівки може зробити готівку більш прибутковою, але це не означає автоматично, що бізнес покращиться. Менший резерв готівки може послабити абсолютну ліквідність підприємства. З цієї причини прибутковість слід оцінювати разом зі структурою активів підприємства. Готівка використовується ефективно лише тоді, коли частка активів, що зберігаються в готівці, відповідає поточним потребам підприємства. Будь-яка оцінка прибутковості отриманих та витрачених готівкових коштів повинна також враховувати, як розраховуються ці показники; інакше висновки можуть бути необґрунтованими. Ключовим моментом є те, що готівка, отримана або витрачена протягом періоду, не завжди належить до фінансового результату цього періоду. Бухгалтерський облік відображає результат за методом нарахування, тоді як грошові потоки реєструються, коли гроші фактично отримані або сплачені. Якщо визнання та оплата відбуваються в різний час, господарська операція може вплинути на фінансовий результат в одному звітному періоді, навіть якщо відповідний рух готівки відображається в іншому.

Зниження рентабельності витрачених коштів не обов'язково означає, що підприємство працює гірше. Якщо зниження пов'язане з вищими платежами, які, як очікується, принесуть прибуток пізніше, поточні результати не слід оцінювати негативно. Те саме стосується отриманих грошових коштів: нижча рентабельність може бути прийнятною, коли надходження грошових коштів від операцій збільшуються, і ці операції призвели до фінансових результатів у попередніх звітних періодах.

Коефіцієнти слід відстежувати з часом – в ідеалі щонайменше протягом п'яти років – з розрахунком їх відхилень. У таблиці 2.11 представлено абсолютні зміни показників ефективності використання грошових коштів ТОВ «Вадіс» за 2018–2021 роки.

Аналіз ефективності використання грошових коштів ТОВ «Вадіс» з 2018 по 2021 рік на основі показників прибутковості дозволяє зробити такі висновки.

Таблиця 2.11 – Відхилення показників ефективності використання грошових активів ТОВ «Вадіс» у 2018–2021 рр.

показник	абсолютне відхилення, в.п.		
	2019/2018	2020/2019	2021/2020
рентабельність залишку грошових коштів, %	951 223,57	-949 013,64	-14 940,11
рентабельність витрачених грошових коштів, %	-5,48	4,00	0,11
рентабельність грошових коштів отриманих, %	-7,60	3,77	1,27
рентабельність чистого грошового потоку, %	210,36	53,70	-1 693,63
коефіцієнт достатності чистого грошового потоку, %	9,778	-6,700	-1,200
коефіцієнт ліквідності грошового потоку, %	0,090	0,230	-0,276
коефіцієнт ефективності грошових потоків, %	21,14	-2,20	-10,77

Аналіз ефективності використання грошових коштів ТОВ «Вадіс» за 2018–2021 роки на основі показників прибутковості дозволяє зробити такі висновки.

Ряди показників таблиці 2.10 доповнено додатково наданими значеннями за 2018 рік; відхилення в таблиці 2.11 перераховано за повними рядами. Джерело додаткових показників відрізняється від первинних додатків.

Рентабельність залишку коштів у 2018 році становить 17 676,43% за додатково наданими даними. У 2019 році вона зросла на 951 223,57 в.п. Залишок на початок 2018 року у додатках не наведений, тому значення 2018 року незалежно не відтворено.

Рентабельність залишку коштів у 2018–2021 роках становить 17 676,43; 968 900,00; 19 886,36; 4 946,26%. Максимум у 2019 році пов’язаний із середнім залишком коштів лише 1 тис. грн; він не є самостійним доказом високої платоспроможності.

За додатковими даними коефіцієнт достатності становить 99,522%, 109,300%, 102,600% і 101,400% у 2018–2021 роках. Його зміни – +9,778, –6,700 і –1,200 в.п. Коефіцієнт ліквідності становить 0,145%, 0,235%, 0,465% і 0,189%; зміни – +0,090, +0,230 і –0,276 в.п. Показники використано як надані значення, а не як незалежно відтворені за додатками результати.

Загальний чистий рух коштів, обчислений як сума потоків трьох видів діяльності, становить –18 217, 15 452, 7 517 і –461 тис. грн у 2018–2021 роках. Рентабельність чистого потоку має від’ємний знак у 2018 і 2021 роках, оскільки чистий прибуток є додатним, а потік – від’ємним.

Операційний грошовий потік був від’ємним у 2018 та 2021 роках (–15 096 і –412 тис. грн), додатним у 2019 та 2020 роках (15 013 і 6 537 тис. грн). Загальний потік у 2018 та 2021 роках теж від’ємний. Чистий прибуток у всіх чотирьох роках додатний; від’ємний грошовий потік не означає бухгалтерської збитковості.

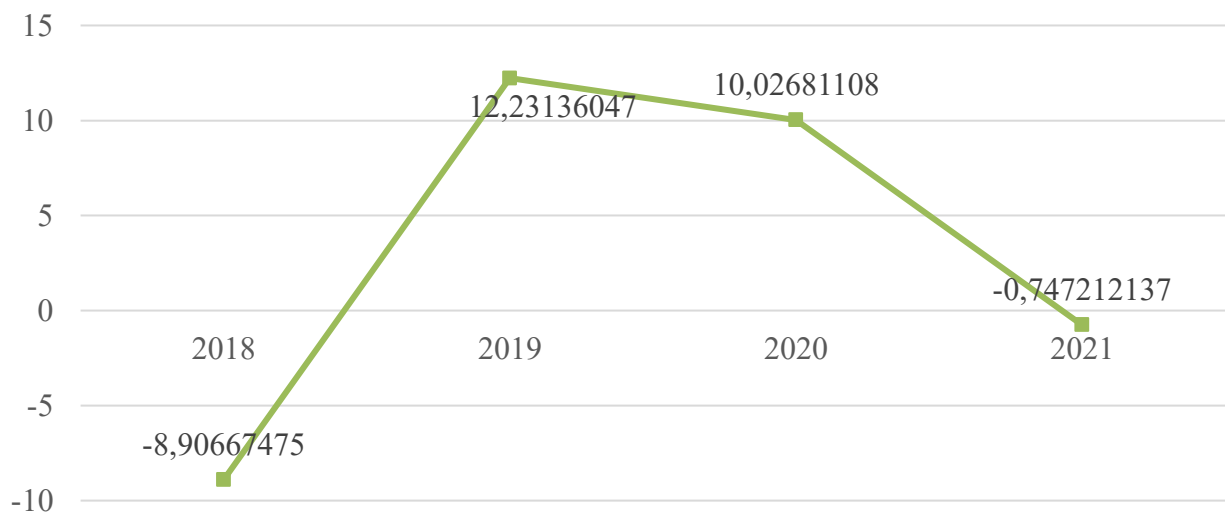

Рисунок 2.8 – Динаміка коефіцієнта ефективності грошових потоків
ТОВ “Вадіс” у 2018–2021 рр., %

Коефіцієнт ефективності грошових потоків у 2018–2021 роках дорівнює відповідно: -8,91, 12,23, 10,03, -0,75%. Найвище значення – у 2019 році; у 2021 році коефіцієнт знову став від’ємним.

Керівництво оцінює, наскільки ефективно компанія використовує свої загальні активи, включаючи монетарні активи, що розглядаються тут, за допомогою набору коефіцієнтів. Ці показники охоплюють загальну ефективність активів, а також більш конкретну ефективність поточних активів.

Коефіцієнт ефективності використання загальних активів дорівнює чистому доходу від реалізації, поділеному на загальну вартість активів. Для перерахунку використано додатково надані суми активів: 4 978, 6 690, 8 653 і 13 687 тис. грн у 2018–2021 роках.

$$K_{в.а.} = ЧД / А, \quad (2.16)$$

де $K_{в.а.}$ коефіцієнт ефективності використання активів;

ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації товарів, робіт та послуг;

А – величина активів підприємства.

Коефіцієнт ефективності використання оборотних активів розраховується як відношення чистого доходу або виручки від наданих послуг підприємством до вартості оборотних активів за формулою:

$$K_{о.а.} = ЧД / ОА, \quad (2.17)$$

де $K_{о.а.}$ коефіцієнт ефективності використання оборотних активів;

ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації товарів, робіт та послуг;

ОА – оборотні активи підприємства.

У таблиці 2.12 дохід і оборотні активи взято з додатків Б та А, а загальну суму активів – із додатково наданої таблиці. За 2020 рік сума загальних активів (8 653 тис. грн) менша за оборотні активи (8 833 тис. грн) у додатку А; ця суперечність потребує уточнення. Коефіцієнт за 2020 рік наведено як арифметичний результат, розрахований на основі наведеної суми.

Коефіцієнт використання загальних активів становить 34,93, 16,91, 6,56,

3,75 у 2018–2021 роках. Коефіцієнт використання оборотних активів становить 39,31; 17,01; 6,43; 4,67 відповідно. Обидва ряди демонструють зниження; суперечність щодо вартості активів за 2020 рік обмежує достовірність цього порівняння.

Таблиця 2.12 – Коефіцієнти ефективності використання активів ТОВ “Вадіс” у 2018–2021 рр.

показник	2018	2019	відхи- лення 2018-2019	2020	відхи- лення 2019-2020	2021	відхи- лення 2020-2021
1 чистий дохід (виручка) від реалізації товарів, робіт та послуг тис грн	173 863	113 146	-60 717	56 756	-56 390	51 301	-5 455
2 активи підприємства. тис грн	4 978	6 690	1 712	8 653	1 963	13 687	5 034
3 оборотні активи, тис грн	4 423	6 651	2 228	8 833	2 182	10 989	2 156
коефіцієнт ефективності використання активів (р. 1 : р.2)	34,93	16,91	-18,01	6,56	-10,35	3,75	-2,81
коефіцієнт ефективності використання оборотних активів (р. 1 : р.3)	39,31	17,01	-22,30	6,43	-10,59	4,67	-1,76

Зменшення оборотності відображає скорочення доходу від реалізації на одиницю оборотних активів. Сам додатний знак коефіцієнта не доводить достатньої ефективності чи платоспроможності.

Те, наскільки ефективно компанія використовує свої кошти, показує як її фактичний фінансовий стан, так і її потенціал для майбутнього зростання. Це також показує, де зберігаються фінансові ресурси компанії та як вони розподіляються. Коли операційна діяльність генерує прибуток, бізнес отримує додаткове фінансування, що може зміцнити його загальний фінансовий стан.

Проблеми виникають, коли активи сформовані погано або

використовуються неефективно. Компанія може мати труднощі зі своєчасною оплатою постачальників за сировину, не мати ресурсів, необхідних для підтримки регулярної діяльності, та не виконувати свої зобов'язання перед власниками, державою та працівниками. Ретельне управління активами, навпаки, дає компанії більше можливостей для покращення як операційних результатів, так і якості управління.

Повна оцінка того, як компанія використовує свої грошові кошти, вимагає вивчення того, наскільки ефективно вона управляє дебіторською заборгованістю, яка є частиною її грошових активів. Відповідні заходи включають:

Коефіцієнт відволікання оборотних активів у дебіторську заборгованість розраховується за формулою:

$$K_{\text{воа}} = \text{ДЗ} / \text{ОА}, \quad (2.18)$$

де $K_{\text{воа}}$ – коефіцієнт відволікання оборотних активів у дебіторську заборгованість;

ДЗ – дебіторська заборгованість підприємства у звітному періоді;

ОА – загальна сума оборотних активів підприємства.

Показник середнього періоду інкасації дебіторської заборгованості визначається за формулою:

$$\Pi_{\text{дз}} = \text{ДЗс} / \text{Вод}, \quad (2.19)$$

де $\Pi_{\text{дз}}$ – середній період інкасації дебіторської заборгованості;

ДЗс – середній залишок дебіторської заборгованості;

Вод – одноденна виручка від реалізації продукції.

Цей показник може зменшуватися, що свідчить про позитивні результати діяльності підприємства, і навпаки, при його збільшенні – робота підприємства вважається негативною.

Загальний ефект від інвестування грошових коштів у дебіторську

заборгованість можна визначити за формулою:

$$E_{\text{дз}} = ДП_{\text{дз}} - ПВ_{\text{дз}} - ФВ_{\text{дз}}, \quad (2.20)$$

де $E_{\text{дз}}$ – ефект від інвестування грошових коштів у дебіторську заборгованість;

$ДП_{\text{дз}}$ – додатковий прибуток підприємства, отриманий при збільшенні обсягу реалізації продукції за рахунок надання кредиту;

$ПВ_{\text{дз}}$ – поточні (дійсні і можливі) витрати підприємства, пов'язані з кредитуванням покупців;

$ФВ_{\text{дз}}$ – прямі фінансові втрати внаслідок неповернення боргу.

Висновки до другого розділу

Розрахункова потреба у коштах у 2019–2021 роках зростала, тоді як чистий дохід скорочувався. Для оцінки платоспроможності потрібні дані про зобов'язання й календар платежів, яких додатки не містять.

За підтвердженими даними, у складі грошових активів переважала дебіторська заборгованість. Частка коштів в оборотних активах зросла з 0% у 2018 році до 1,89% у 2021 році. Поточні фінансові інвестиції не представлені у джерелі, тому висновок про їх відсутність не зроблено.

Рентабельність середнього залишку коштів знижувалася у 2019–2021 роках. За додатково наданими показниками коефіцієнт достатності перевищував 100% у 2019–2021 роках, а коефіцієнт ліквідності був найвищим у 2020 році – 0,465%. Первинних даних для незалежного відтворення цих двох коефіцієнтів немає. Їх не можна беззастережно узгодити з від'ємним загальним потоком 2018 року за додатком В.

3 Основні шляхи вдосконалення управління грошовими активами

3.1 Необхідність оптимізації формування грошових активів на підприємстві

Постійною проблемою для будь-якого підприємства є нестача грошових коштів, оскільки обмежені кошти обмежують як щоденну діяльність, так і інвестиції. Це часто пов'язано з неефективними методами залучення та витрачання коштів, а також з вузьким спектром доступних фінансових інструментів та процесів. Одним із практичних рішень є покращення способів формування підприємством своїх грошових резервів, що забезпечить йому достатні фінансові можливості для досягнення як нагальних цілей, так і довгострокових планів.

Щоб визначити правильне поєднання грошових активів, компанія повинна враховувати, як працюють її операції, середню тривалість операційного циклу, а також переваги та недоліки володіння цими активами. Їхніми основними перевагами є гнучкість та швидке перетворення з однієї форми в іншу, швидке адаптування до змін на товарних та фінансових ринках, висока ліквідність та здатність приймати більшість управлінських рішень, пов'язаних з обігом, протягом короткого часу. З іншого боку, інфляція може суттєво зруйнувати активи, що зберігаються як готівка або дебіторська заборгованість. Бізнес також стикається з можливими збитками, коли партнери, або, іноді, співробітники, діють нечесно. Надлишок готівки, що зберігається тимчасово, зазвичай не приносить прибутку, якщо тільки він не вкладається в короткострокові фінансові інвестиції.

Формування грошової позиції компанії є центральною частиною управління грошовими потоками. Це вимагає регулярних перевірок того, скільки готівки має бізнес, як вона рухається, а також чого потребує його операційна, інвестиційна та фінансова діяльність. Гарне планування грошових коштів

допомагає компанії своєчасно здійснювати платежі, менше покладатися на позикові кошти та скоротити цикл обороту грошових коштів.

Підготовка бюджету операційних грошових коштів підприємства починається з оцінки очікуваних надходжень від реалізації продукції, виконаних робіт, наданих послуг та інших операційних надходжень. Цей розрахунок визначає прогнозований вхідний грошовий потік.

- оцінка грошових платежів, пов'язаних з виробництвом та продажем продукції, робіт чи послуг, а також бюджетних платежів та інших операційних витрат;

- розрахунок чистого грошового потоку, що генерується операційною діяльністю, для оцінки резерву ліквідності та фінансової стійкості [30, с. 46].

Підприємство працює найкраще, коли воно збалансовує вхідні та вихідні грошові кошти, обираючи розумні умови для залучення та витрачання коштів. Такий баланс допомагає скоротити витрати та збільшити прибуток.

Як дефіцит готівки, так і надмірні запаси готівки можуть послабити операційні результати. Дефіцит може виникнути з внутрішніх або зовнішніх причин.

Внутрішні причини включають:

- неефективне управління та слабкий контроль витрат;
- неадекватне планування;
- нестабільна платоспроможність, включаючи прострочену дебіторську заборгованість;
- втрати від курсових різниць;
- погане управління асортиментом продукції.

Зовнішній тиск включає жорстку конкуренцію, інфляцію, зростання цін на енергоносії, експортні втрати та податковий тиск.

Недостатній грошовий потік шкодить фінансово-економічним показникам підприємства. Він знижує ліквідність активів, подовжує виробничий цикл та знижує рентабельність активів суб'єкта господарювання [51, с. 101].

Надлишковий грошовий потік може залишити деякі кошти бездіяльними

замість отримання короткострокового інвестиційного доходу, а також знизити прибутковість активів компанії.

Аналіз руху грошових коштів повинен повідомляти фінансовому менеджеру три речі: звідки надходять гроші, яке значення має кожне джерело та для чого використовуються кошти. Огляд повинен охоплювати підприємство в цілому, а також його операційну, фінансову та інвестиційну діяльність. Ці результати показують, чи має кожна сфера достатньо грошових коштів і які джерела їх підтримують. Вони також керують рішеннями щодо будь-якого перевищення надходжень над платежами, фінансування поточних зобов'язань та інвестицій, а також чи є отриманий прибуток достатнім.

У короткостроковій перспективі дефіцит грошових потоків покривається за допомогою «системи прискорення-уповільнення обороту платежів». Цей підхід поєднує внутрішні організаційні заходи, які швидше залучають гроші до підприємства, водночас відкладаючи вихідні платежі.

Короткостроковий грошовий потік можна покращити за допомогою двох заходів: пропонувати покупцям більші знижки за покупки за готівку та вимагати часткової або повної передоплати за товари, які користуються високим попитом на ринку.

- пропонування покупцям вигідніших умов комерційного кредиту;
- швидше стягнення простроченої дебіторської заборгованості;
- рефінансування дебіторської заборгованості за допомогою існуючих методів, включаючи дисконтування векселів, факторинг та форфейтинг;
- пришвидшення отримання платіжних документів від покупців продукції, зокрема під час перевезення документів, реєстрації або обробки для зарахування на поточний рахунок.

У короткостроковій перспективі відтік коштів можна зменшити, скоротивши витрати та домовившись про довший термін товарних (комерційних) кредитів постачальників. Іншим варіантом є оренда довгострокових активів замість їх прямої купівлі;

- реструктуризація отриманих позик шляхом конвертації

короткострокового фінансування в довгострокове [63, с. 74].

Коли компанія генерує більший чистий грошовий потік, вона може швидше розширюватися завдяки самофінансуванню, менше покладатися на зовнішнє фінансування та збільшувати свою ринкову вартість. Це зростання можна підтримати за допомогою таких заходів:

- зниження постійних та змінних витрат;
- впровадження ефективної податкової та цінової політики;
- продаж невикористаних матеріальних та нематеріальних активів;
- покращення повного та своєчасного стягнення штрафів.

Управління надлишковими грошовими коштами тісно пов'язане зі збільшенням інвестиційної активності підприємства. Одним із аспектів управління наявними коштами є вирішення питання про те, скільки коштів розмістити в короткострокових фінансових інвестиціях. Підприємство може інвестувати надлишкові грошові кошти в боргові або акціонерні цінні папери, отримувати дохід від цих активів та використовувати вільні ресурси. Високоліквідні цінні папери також допомагають зберегти ліквідність, одночасно генеруючи дохід від коштів, які в іншому випадку залишилися б невикористаними, допомагаючи компенсувати витрати на фінансування оборотного капіталу. Коли зобов'язання боржника документується через вексельну угоду, підприємство також зменшує ризик, пов'язаний з цією операцією.

Перш ніж компанія зможе інвестувати, їй потрібні вільні кошти, окрім тих, що необхідні для виробництва та щоденної діяльності. Їй також потрібен розвинений фінансовий ринок, де вона може придбати надійні, легко торгувані активи [66, с. 254].

Коли бізнес створює та управляє інвестиційним портфелем, його головним пріоритетом має бути обмеження ризику збитків.

- Інвестування має сенс лише тоді, коли фінансовий ринок пропонує вищу прибутковість, ніж товари чи банківські депозити.
- Цінні папери повинні отримувати лише частину грошей, не потрібних

для поточних операцій; решта має включати банківський резерв на непередбачені витрати.

- Перш ніж вкладати гроші у високоліквідні державні цінні папери, підприємство повинно оцінити економічні умови в країні та стежити за ознаками можливої кризи на ринку цінних паперів;

- Підприємству також потрібна чітка портфельна стратегія: прагнути вищої прибутковості, приймаючи при цьому значний ризик, або задовольнятися помірною прибутковістю з обмеженим ризиком.

Підприємство вибирає портфелі з різних рівнів прибутку та ризику. Коли два варіанти обіцяють однакову дохідність, воно обирає той, що несе менший ризик. Щоб обмежити загальний ризик портфеля, підприємство збалансовує очікуваний дохід з ризиком, диверсифікуючи свої активи за цінними паперами, випущеними різними організаціями, які мають різні профілі ризику та дохідності [59, с. 198].

Оптимізація дебіторської заборгованості є частиною загального управління грошовими активами. Її метою є збільшення обсягів продажів продукції, одночасно підтримуючи непогашену заборгованість на належному рівні та своєчасно стягуючи платежі.

Процес управління дебіторською заборгованістю повинен бути зосереджений на двох фінансових ризиках: збитках, спричинених боргами, які необхідно списати як безнадійні, та дефіциті готівки.

- зменшення збитків, спричинених інфляцією, що зменшує вартість непогашеної заборгованості;

- обмеження втрат доходів, коли кошти, заблоковані в дебіторській заборгованості, не можуть бути використані для активних бізнес-операцій;

- адаптація управлінських та маркетингових практик до умов, що характеризуються неплатежами;

- раціональне використання різних механізмів стягнення боргів.

Коли дебіторська заборгованість становить занадто багато активів підприємства, підприємства-кредитори можуть втратити платоспроможність та

ліквідність, оскільки їхні ліквідні кошти залишаються заблокованими в неоплачених рахунках-фактурах. Рефінансування цієї дебіторської заборгованості може пришвидшити погашення та допомогти відновити доступ до готівки [40].

Дебіторську заборгованість можна рефінансувати кількома способами, включаючи факторинг, дисконтування векселів, виписаних покупцям продукції, форфейтинг та спонтанне фінансування. Який би метод не був обраний, він базується на таких принципах:

- Загальна вартість рефінансування повинна залишатися нижчою за прибуток, очікуваний від повернення вивільнених коштів у бізнес-операції;
- Рефінансування не повинно коштувати більше, ніж короткостроковий кредит, взятий для підтримки платоспроможності підприємства до стягнення його дебіторської заборгованості;
- витрати на рефінансування не повинні бути вищими за втрати, спричинені інфляцією, у разі затримки платежів [51, с. 215].

Факторинг означає передачу права на отримання платежу за поставлений товар банку або факторинговій компанії. Продавець сплачує банку або фактору комісію, що розраховується у відсотках від суми заборгованості. Ця ставка залежить від платоспроможності покупця та узгоджених умов оплати [30, с. 111].

Факторинг запобігає зв'язуванню обігових коштів у дебіторській заборгованості та не вимагає застави. Він також пришвидшує рух грошових коштів, допомагає розширити клієнтську базу та підтримує стабільні відносини з покупцями, дозволяючи клієнтам оплачувати товари пізніше [40].

Факторинг має три недоліки для продавця: додаткові витрати, пов'язані зі продажем продукції, менший прямий контакт з покупцем під час оплати та вищу ціну, ніж стандартний кредит [11, с. 159].

Облік векселів, виписаних покупцеві товару, передбачає їх продаж банку зі знижкою. Банк встановлює цю знижку відповідно до номінальної вартості векселя, дати погашення та застосовної ставки [30, с. 111].

Для підприємства-постачальника така угода про рефінансування пропонує

одну очевидну перевагу: позики, надані його контрагентам, можуть бути рефінансовані через банк за вигідною процентною ставкою, що забезпечує більшу визначеність.

– підвищення рівня ліквідності активів.

Постачальник може оцінити, чи має бухгалтерський облік рахунків фінансовий сенс, порівнявши очікуваний дохід від використання коштів до дати погашення із сумою дисконту.

Форфейтинг перетворює торговий кредит, пов'язаний з експортом, на банківське фінансування. Експортер передає банку вексель шляхом індосаменту та сплачує комісію. Потім банк оплачує вексель та бере на себе відповідальність за фінансування експортної угоди; погашення забезпечується авалем, виданим банком у країні-імпортері. Таким чином, початкове зобов'язання покупця перед продавцем стає фінансовим боргом перед банком. Форфейтинг поєднує риси факторингу з дисконтуванням векселів.

Форфейтинг допомагає фінансувати довгострокові експортні поставки: експортер дисконтує векселі та отримує гроші негайно. Недоліком є його висока вартість, тому контракт з іноземним імпортером має враховувати витрати на форфейтинг.

Спонтанне фінансування надає покупцям знижку, коли вони скорочують термін оплати, заохочуючи їх платити вчасно.

З огляду на ці недоліки, пропонується таксономічний аналіз як спосіб отримання більш достовірної інформації під час розрахунку показників, що використовуються для оцінки потенціалу підприємства.

Таксономію в широкому сенсі розуміють як систему організації та вдосконалення класифікацій. Спочатку вчені використовували цей термін переважно для класифікації рослин і тварин. Сьогодні економісти також застосовують його, поділяючи набір даних на непорожні, взаємовиключні підмножини.

Цей метод дозволяє оцінити потенціал підприємства за допомогою окремих показників або одного синтезованого таксономічного показника.

Останній спрощує порівняння між досліджуваними підприємствами шляхом перетворення різнорідних показників різних потенційних компонентів у спільну, порівнянну шкалу.

Щоб побудувати комплексний показник ефективності використання коштів, дослідники застосовують таксономічну процедуру, представлену на рисунку 3.1

1	Обґрунтування системи показників-ознак, що кількісно описують об'єкт дослідження: $X = (x_{ij}), i = \overline{1, m}, j = \overline{1, n} \quad i - \text{та ознака в } j - \text{му періоді}$
2	Формування еталонних рівнів значень показників в системі (за критерієм min - max)
3	Стандартизація показників в системі та еталону: $Z = (z_{ij}), z_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_i}{\sigma_i}, \bar{x}_i = \frac{1}{n} \sum_{j=1}^n x_{ij}, \sigma_i = \sqrt{\frac{\sum_{j=1}^n (x_{ij} - \bar{x}_i)^2}{n}}$
4	Обчислення інтегрального показника – таксономічним методом розвитку: $\Gamma_j^* = 1 - I_j, I_j = \frac{d_j}{\bar{d}}, d_j = \sqrt{\sum_{i=1}^m (z_{ij} - z_{i0})^2}, d_j = \bar{z}_d + a \cdot s_d, \bar{z}_d = \frac{1}{n} \sum_{j=1}^n d_j,$ $s_d = \sqrt{\frac{1}{n} \sum_{j=1}^n (d_j - \bar{z}_d)^2}$
5	Дослідження інтегрального показника в динаміці

Рисунок 3.1 – Етапи аналізу інтегрального показника за допомогою метода таксономії [68]

Характерною властивістю інтегрального показника I_j є те, що його значення знаходиться в інтервалі від 0 до 1.

Відповідно до обчислень, інтерпретація таксономічного показника не узгоджується з інтуїтивними уявленнями (таксономічний показник зростає з видаленням значень показників від еталону й убыває з наближенням їх до нього).

Тому таксономічний показник доцільно привести до виду $I_j^* = 1 - I_j$. Інтерпретація даного показника наступна: він приймає високі значення при близьких значеннях показників у системі до еталону і низькі значення при далеких [67].

Система індикаторів складається з ознак – кількісних параметрів, що використовуються для опису досліджуваного об'єкта. Ці індикатори поділяються на дві групи: стимулятори та дестимулятори.

Стимулятор підвищує інтегральний показник зі збільшенням його значення. Дестимулятор має протилежний ефект.

Після вивчення показників, що використовуються для оцінки ефективності використання готівки, ми оберемо найчастіші з них для подальшого аналізу та класифікуємо їх як стимулятори або дестимулятори.

В результаті аналізу було визначено кілька показників: чистий дохід (виручка) від реалізації товарів, робіт та послуг; рентабельність залишків грошових коштів, витрачених та отриманих грошових коштів; рентабельність чистого грошового потоку; а також показники достатності чистого грошового потоку, ліквідності грошового потоку та ефективності грошового потоку.

Наступні пункти зменшують стимулювання: мінімальна необхідна сума готівки та її еквівалентів.

Таблиця 3.1 – Матриця вхідних показників.

фак- тор	показники	роки			
		2018	2019	2020	2021
X1	чистий дохід (виручка) від реалізації товарів, робіт та послуг, тис грн	173 863,000	113 146,000	56 756,000	51 301,000
X2	мінімально необхідна сума грошових коштів та їх еквівалентів, тис грн	1 010,009	895,896	1 306,724	3 072,345
X3	рентабельність залишку грошових коштів, %	17 676,430	968 900,000	19 886,364	4 946,259
X4	рентабельність витрачених грошових коштів, %	13,151	7,670	11,671	11,785
X5	рентабельність грошових коштів отриманих, %	14,437	6,834	10,608	11,874
X6	рентабельність чистого грошового потоку, %	-147,653	62,704	116,403	-1 577,223
X7	коефіцієнт достатності чистого грошового потоку, %	99,522	109,300	102,600	101,400

X8	коефіцієнт ліквідності грошового потоку, %	0,145	0,235	0,465	0,189
X9	коефіцієнт ефективності грошових потоків, %	-8,907	12,231	10,027	-0,747

Для кожної з дев'яти ознак обчислено середнє за чотири роки та стандартне відхилення з діленням суми квадратів відхилень на 4. Стандартизовані значення дорівнюють (значення – середнє) / стандартне відхилення. Результати наведено у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Середнє значення й середньоквадратичне відхилення

фактор	середнє значення	σ_i середньоквадратичне відхилення	стандартизовані значення			
			2018	2019	2020	2021
X ₁	98 766,500	49 659,113	1,512	0,290	-0,846	-0,956
X ₂	1 571,244	879,539	-0,638	-0,768	-0,301	1,707
X ₃	252 852,263	413 449,674	-0,569	1,732	-0,563	-0,600
X ₄	11,069	2,047	1,017	-1,661	0,294	0,350
X ₅	10,938	2,742	1,276	-1,497	-0,120	0,341
X ₆	-386,443	694,544	0,344	0,647	0,724	-1,714
X ₇	103,206	3,686	-0,999	1,654	-0,164	-0,490
X ₈	0,259	0,123	-0,920	-0,190	1,673	-0,563
X ₉	3,151	8,519	-1,415	1,066	0,807	-0,458

Результати стандартизації та стандартизований еталон зазначено у таблиці 3.3

Таблиця 3.3 – Результати стандартизації та стандартизований еталон

фактор	стандартний еталон	квадрати відхилень від еталону			
		2018	2019	2020	2021
X ₁	1,512	0,000	1,495	5,561	6,091
X ₂	-0,768	0,017	0,000	0,218	6,123
X ₃	1,732	5,293	0,000	5,269	5,436
X ₄	1,017	0,000	7,168	0,522	0,445
X ₅	1,276	0,000	7,689	1,950	0,874
X ₆	0,724	0,145	0,006	0,000	5,946
X ₇	1,654	7,038	0,000	3,305	4,594
X ₈	1,673	6,725	3,474	0,000	5,003
X ₉	1,066	6,156	0,000	0,067	2,321

Інтегральний показник розраховано для повної дев'ятифакторної матриці. Еталон – мінімум для X₂ та максимум для інших ознак. Відстань до еталону – корінь із суми квадратів стандартизованих відхилень. Збережено параметр

вихідної моделі: $d = Z_d + 4 \times S_d$. Інтегральний показник дорівнює $1 - d_j / d$.

Таблиця 3.4 – Результат розрахунку інтегрального показника таксономічним методом

результати розрахунку							
	2018	2019	2020	2021	Z _d	S _d	d
d _j	5,037	4,453	4,110	6,069	4,917	0,743	7,889
(d _i – z _d) ²	0,014	0,215	0,652	1,326			
Σ (d _i – z _d) ²	2,208						
I _j	0,638	0,564	0,521	0,769			
Інтегральний показник	0,362	0,436	0,479	0,231			

За уточненою матрицею найвище значення інтегрального показника спостерігається у 2020 році, найнижче – у 2021 році. Оцінка залежить від додатково наданих показників, незалежна перевірка яких за первинними складовими не виконана.

Інтегральний показник у 2018–2021 роках становить 0,362; 0,436; 0,479; 0,231. Результат характеризує відносну близькість до еталону саме в цій матриці, а не окремий доказ платоспроможності підприємства.

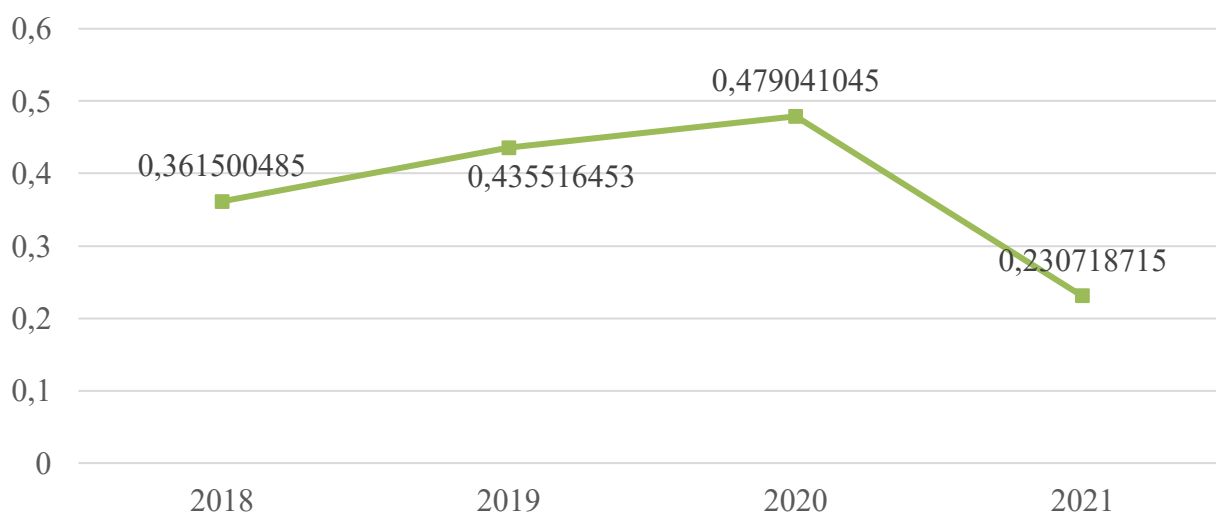

Рисунок 3.2 – Динаміка результатів розрахунку інтегрального показника ефективності використання грошових коштів підприємства

Повну таксономічну оцінку завершено після доповнення середнього

залишку та рентабельності за 2018 рік. Для остаточного підтвердження результату потрібно усунути суперечність вартості активів за 2020 рік і перевірити первинні складові додатково наданих коефіцієнтів.

Аналіз підходів дослідників до оцінки ефективності використання коштів підприємством призвів до розрахунку інтегрального показника за допомогою таксономічного методу та вибору оптимального набору показників, що найточніше описує цю ефективність.

Фінансовий аналіз допомагає компанії виявляти загрози своєму фінансовому стану, знаходити способи ефективнішої роботи та підтримувати прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Він також дозволяє менеджерам контролювати бізнес та оцінювати, чи мають запропоновані інновації економічний сенс. Ці висновки формують фінансову політику компанії, спрямовують розробку конкретних заходів та визначають, які фінансові інструменти слід використовувати для досягнення її управлінських цілей.

Дебіторська заборгованість зменшується, коли продукція продається швидше, звільняючи гроші, які в іншому випадку залишалися б закріпленими як обіговий капітал. Найефективніший спосіб досягти цього – пропонувати продукцію за відповідною ціною та підтримувати її якість; дотримання цих стандартів відображає відповідальність підприємства перед споживачами. Високоякісна продукція також робить підприємство більш ліквідним [22, с. 131].

Щоб швидко наростити свою грошову позицію, ТОВ «Вадіс» слід вжити таких заходів:

- Скорочення термінів кредитування покупців швидше принесе готівку в бізнес, що дозволить компанії швидше повторно використовувати виручку від продажу та зміцнити її платоспроможність;

- Щоб зменшити прострочену дебіторську заборгованість та залучити більше грошових коштів, вимагати повної передоплати за товари, які мають стабільно високий споживчий попит;

- для покращення грошового потоку від операційної діяльності компанії слід звернутися до факторингових фірм для управління дебіторською

заборгованістю та запобігання дефіциту грошових коштів;

- реструктуризувати кредити компанії;
- доручити керівництву обрати та впровадити метод рефінансування дебіторської заборгованості;
- забезпечити зовнішнє короткострокове фінансування.

Одо довгострокових потреб у грошових коштах, ТОВ «Вадіс» має зосередитися на двох заходах: створенні іміджу, привабливого для інвесторів, що може допомогти збільшити власний капітал, та зміцненні співпраці зі стратегічними партнерами для зменшення ризику майбутніх збитків, пов'язаних із ринками збуту, постачанням сировини та супутніми питаннями;

- Використання основних засобів, що знаходяться поза виробництвом, може принести додаткові кошти, одночасно скоротивши витрати на обслуговування.

Підприємству потрібна достатня кількість готівки для покриття негайних зобов'язань, закупівлі сировини, виплати заробітної плати працівникам, придбання довгострокових активів та своєчасного погашення боргів. Коли цих коштів не вистачає, ліквідність страждає. Менеджери втрачають можливості для самостійної діяльності, а бізнес стає дедалі залежнішим від зовнішніх сторін, таких як кредитори. Ця залежність може призвести до банкрутства, примусової реструктуризації або поглинання. З цієї причини фінансовий менеджмент повинен ретельно визначати правильний обсяг та склад грошових активів підприємства.

3.2 Підвищення ефективності використання грошових активів підприємства

Комерційним організаціям необхідно ретельно управляти оборотним капіталом. Власні кошти необхідно зберігати, а не зменшувати нижче суми,

доступної підприємству; для цього необхідна стійка прибутковість. Позичені та власні оборотні кошти слід спрямовувати лише на цілі та ліміти, визначені у фінансовому плані. Ефективність також має значення: заплановану роботу слід виконувати, залучаючи якомога менше оборотного капіталу.

Ефективне управління оборотним капіталом забезпечує стабільність фінансів, сувору фінансову та бюджетну дисципліну та забезпечує найкращі можливі результати за найнижчими витратами.

У розділі 2.3 було досліджено, наскільки ефективно використовуються загальний оборотний капітал та грошові активи, спираючись на показники, що ґрунтуються на витратах, кількісні та якісні показники.

Структура оборотних активів вважається раціональною у випадку:

Запаси становлять найбільшу частку оборотних активів, оскільки вони можуть генерувати економічні вигоди для організації – за умови, що вони не зростають швидше, ніж продажі.

Якщо дебіторська заборгованість становить лише невелику частку та продовжує зменшуватися, це загалом прийнятно. Основним винятком є великі оптові торговельні компанії, а також організації, які відвантажують товари з відстрочкою платежу для перепродажу. Навіть там дебіторська заборгованість не повинна перевищувати частку, представлену запасами.

Кошти та короткострокові фінансові інвестиції повинні становити не більше 20–30% від загального приросту оборотних активів. Більша частка свідчить про неефективне використання наявних грошових коштів. Ліміт може бути перевищений лише тоді, коли організація навмисно накопичує грошові резерви, наприклад, для фінансування запланованого придбання активів або для виконання терміну платежу кредиторам, що наближається [49].

Підприємство використовує свої фінансові активи в кількох основних напрямках:

- платежі, здійснені фінансовим та банківським установам відповідно до фінансових угод, включаючи податки, що належать до бюджету, відсотки за кредитами, погашення попередніх позик та страхові внески;

– реінвестування власних коштів у капітальні витрати для розширення виробництва, оновлення обладнання, впровадження більш передових технологій та впровадження «ноу-хау»;

– розміщення фінансових ресурсів у ринкових цінних паперах, включаючи акції та облігації, випущені іншими фірмами – часто підприємствами, пов’язаними через угоди про постачання, – а також державні позики;

– Кошти підприємства можуть бути спрямовані на стимулюючі та соціальні грошові фонди, або на благодійні проєкти та спонсорство [47].

Активи компанії зазвичай служать двом цілям: покриванню поточної діяльності або отриманню додаткового доходу.

Жодна компанія не вкладає кожен зароблений долар у власний розвиток назавжди. Зрештою, деякі підприємства накопичують готівку, яка наразі не потрібна їхній основній діяльності. Залишати ці гроші бездіяльними не має сенсу: інфляція постійно знижує їхню купівельну спроможність. Тому розумна мета двояка: захистити кошти та збільшити їхню вартість. Логіка ринку тут проста: готівка має працювати. Для компанії це означає інвестувати її.

На рисунку 3.3 окреслено основні принципи ефективного використання безкоштовних ресурсів.

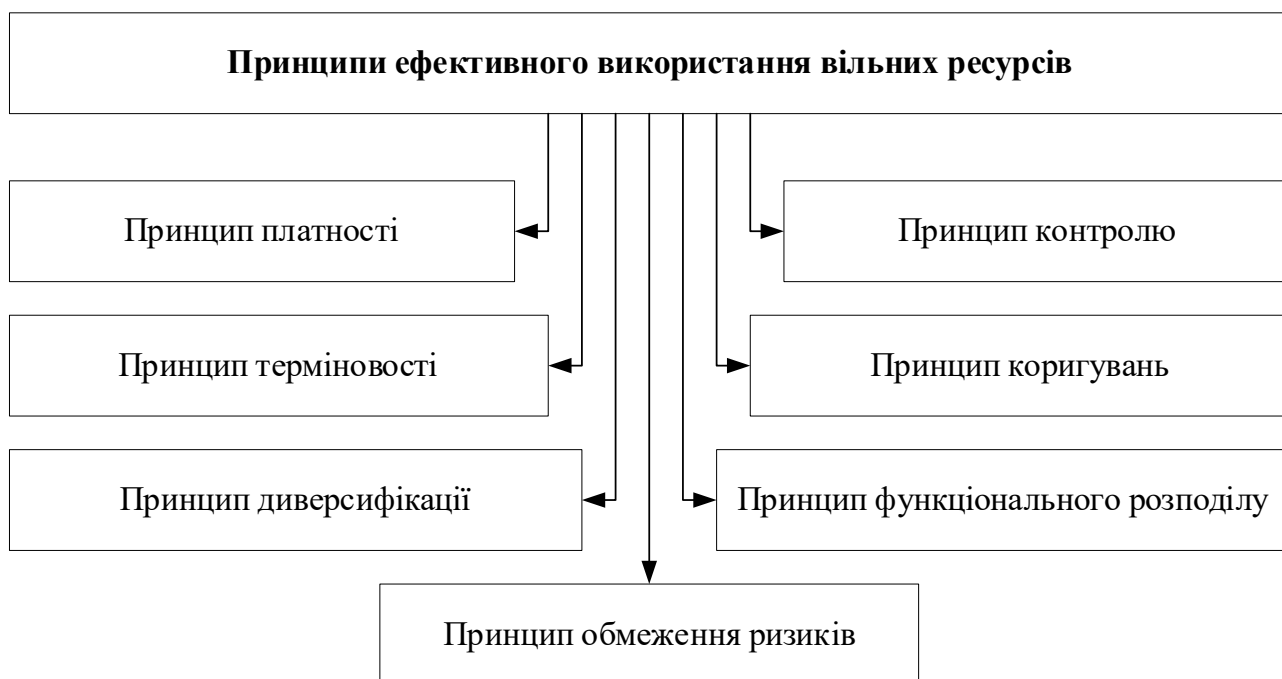

Рисунок 3.3 – Принципи ефективного використання вільних ресурсів

Принципи можна підсумувати таким чином:

- Оплата: інвестиція повинна генерувати дохід.
- Терміновість: інвестиційний період повинен відповідати конкретним обставинам.
- Диверсифікація: наявні кошти повинні бути розподілені між різними напрямками.
- Ліміти ризику: має бути встановлена відповідна система управління інвестиційними ризиками.
- Контроль: зміни на ринку та дохідність інвестиційних проєктів потребують постійного моніторингу.
- принцип коригування: перенаправлення інвестицій після перевірки прибутковості проєкту;
- принцип функціонального розподілу: розміщення коштів, облік цих операцій та оцінка пов'язаних з ними ризиків повинні здійснюватися як окремі операції [56, с. 108].

Покращення використання фінансових ресурсів компанією починається з сучасних технологій і досягнень у виробництві. Ці зміни можуть знизити витрати, зменшити обсяг коштів, спрямованих на операційну діяльність, та підвищити якість продукції. Міцніші відносини з постачальниками та іншими контрагентами мають не менш велике значення, особливо коли вони покращують умови матеріально-технічного забезпечення. Міцніша позиція на ринку також залежить від надійних зв'язків з покупцями та платіжних домовленостей, які обмежують ризик неплатежів, пришвидшують продажі та швидше надходять кошти на рахунки компанії. Результатом є краще фінансове становище підприємства, а також стабільніші економічні відносини та міцніша платіжна дисципліна.

На рисунку 3.4 показано, як підприємства найчастіше використовують та розширюють свої кошти.

Банківські депозити – найпростіший варіант, але вони зазвичай дають найслабші

результати. Компанія кладе свої гроші в банк і отримує фіксовану процентну ставку; в Україні ця ставка приблизно дорівнює офіційній інфляції – і навіть може бути нижчою за неї.

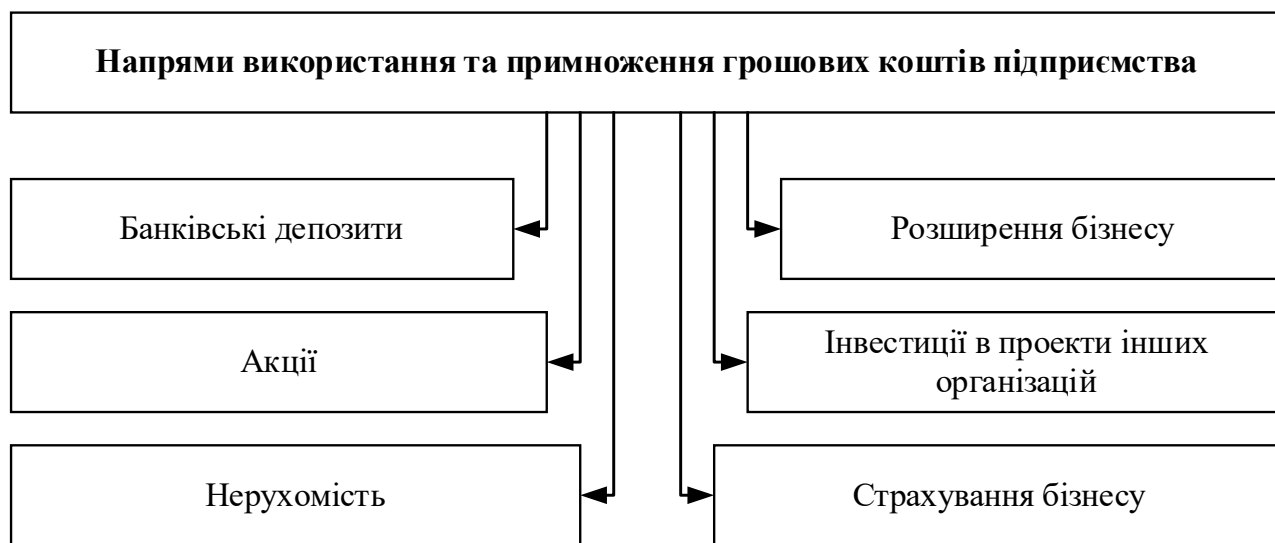

Рисунок 3.4 – Напрями використання та примноження грошових коштів підприємства

Тут метою є не збільшення грошей, а збереження частини їхньої вартості на певний час. Тому багато компаній зберігають кошти на рахунках в іноземній валюті, очікуючи, що вони обмежать збитки, спричинені інфляцією та валютним ризиком, навіть якщо вони не принесуть прибутку.

Депозити в іноземній валюті зазвичай приносять менші відсотки, ніж гривневі. Їхню майбутню динаміку також важче передбачити.

Іноземні банки пропонують більшу стабільність і ширший спектр способів інвестування коштів, а проекти мають різний рівень потенційної прибутковості. Проте вони не є найкращим вибором для компаній, які прагнуть суттєвого збільшення грошових коштів; такий підхід, як правило, більше підходить фізичним особам.

Банківський депозит головним чином захищає ваші гроші від втрат. Компромісом є дуже невеликий прибуток: як і сейф, він може зберігати ваші кошти роками, але зазвичай не сприяє їх зростанню.

Статистика показує, що багато компаній залишають надлишки готівки на

банківських рахунках, а не ризикують інвестувати їх у періоди ринкової нестабільності. Ця обережність заважає їм використовувати наявні кошти для більш прибуткової роботи. Найближче майбутнє залишається важким для прогнозування, оскільки ринкові умови можуть швидко змінюватися.

Інвестування в акції залишається одним із найпопулярніших способів інвестування. Людей приваблює воно тим, що пропонує переваги, яких немає у багатьох інших варіантах. Однак, для отримання гідного прибутку потрібно більше, ніж просто вкласти гроші в цінні папери; інвестори повинні розуміти, як працює цей процес.

Торгівля акціями зараз є відносно простою, оскільки більшість ринкової інформації існує в електронному вигляді. Однак, без ґрунтового розуміння ринків цінних паперів, передача ваших акцій професійному трейдеру може бути безпечнішим вибором; трейдер продає їх від вашого імені та отримує узгоджений відсоток від будь-якої прибуткової транзакції. Перш ніж купувати чи продавати акції, дізнайтеся, як працює ця діяльність, та зважте її переваги та ризики.

Купівля та продаж акцій може принести значний прибуток порівняно з облігаціями та іншими інвестиційними опціями. Річна дохідність акцій зазвичай перевищує 100%. Вона також, як правило, випереджає інфляцію, допомагаючи інвесторам зберегти свій капітал та з часом збільшити його.

Інвестування в акції пов'язане зі значним ризиком: їхня вартість може різко впасти, коли ринкові умови погіршуються. Акціонери є співвласниками компанії, але вони отримують прибуток лише після того, як бізнес розрахується зі своїми постачальниками, працівниками, кредиторами та виконує інші зобов'язання [1].

Малий бізнес часто інвестує в нерухомість. Акції та аналогічні корпоративні цінні папери зазвичай виплачують дивіденди щоквартально, тоді як орендована нерухомість може надсилати готівку своєму власнику щомісяця. Цей дохід дорівнює орендній платі за вирахуванням витрат на утримання та капітальних інвестицій. Грошовий потік від нерухомості зазвичай змінюється

менш різко, ніж прибутки корпорацій, які значною мірою залежать від боргових зобов'язань, чиї доходи зростають або падають залежно від продажів продукції та щоденного вибору покупців. Договори оренди забезпечують стабільнішу базу доходу від оренди. Грошовий дохід корпорацій може надходити з різних джерел з часом. Дохід від нерухомості, як правило, більш передбачуваний, оскільки будівлі не можна переміщувати, а активи залишаються фіксованими як у фізичному, так і в юридичному плані [30, с. 103].

Володіння нерухомістю також пов'язане з амортизацією та податком на майно. Якщо підприємству раптово знадобиться готівка, продаж майна може зайняти значний час, що робить практично неможливим швидко зібрати необхідну суму. Для продажу зазвичай потрібен агент з нерухомості, чия комісія додає ще однієї витрати.

Для середньої компанії відкриття філій поблизу або далі часто є найзвичнішим способом зростання. За умови успішного проведення розширення воно може стабільно збільшувати дохід, зміцнювати бренд і робити бізнес безпечнішим. Однак великі підприємства з розгалуженою мережею філій стикаються з іншою ситуацією: у них мало причин продовжувати відкривати відділення, і вони зазвичай виділяють лише невелику частину наявних коштів на подальший розвиток.

Інвестування в проєкт іншої організації вимагає реалістичного прогнозу; потенційна прибутковість має виправдовувати ризик. Коли компанія розумно підтримує нові розробки, вона може отримати значний прибуток.

Перш ніж вкладати гроші в проєкт іншої компанії, спочатку вивчіть людей, які стоять за ним, а потім оцініть проєкт за його окремими перевагами. Кваліфікований експерт ринку може допомогти вам визначити, чи є інвестиція практичною та фінансово доцільною.

Інвестування в проєкт іншої компанії зазвичай передбачає тривале очікування віддачі. Малі проєкти рідко приносять бажаний дохід, тоді як великі можуть тривати роками. Гроші на банківському депозиті можна знімати за потреби, а нерухомість, хоча й продається повільніше, все одно можна

конвертувати в готівку. Інвестиції, пов'язані з проєктом, відрізняються: гроші, як правило, не можуть бути повернуті, доки проєкт не буде завершено та не почне приносити дохід.

Найсильніші економіки Європи роками поклалися на страхування, в якому брали участь як підприємства, так і їхні працівники. Україна не так широко наслідувала цю тенденцію, хоча ситуація поступово змінюється. Українські компанії починають страхувати свої фінанси та майно від стихійних лих і інших непередбачених подій, транспортні засоби від крадіжки, а працівників – від хвороб.

Коли компанії платять за страхування, вони можуть ніколи не повернути ці гроші, якщо страховий випадок не настане. Навіть за таких обставин, ці витрати допомагають підприємству повноцінно функціонувати та розвиватися.

На рисунку 3.5 показано, де підприємство може ефективніше використовувати свій оборотний капітал.

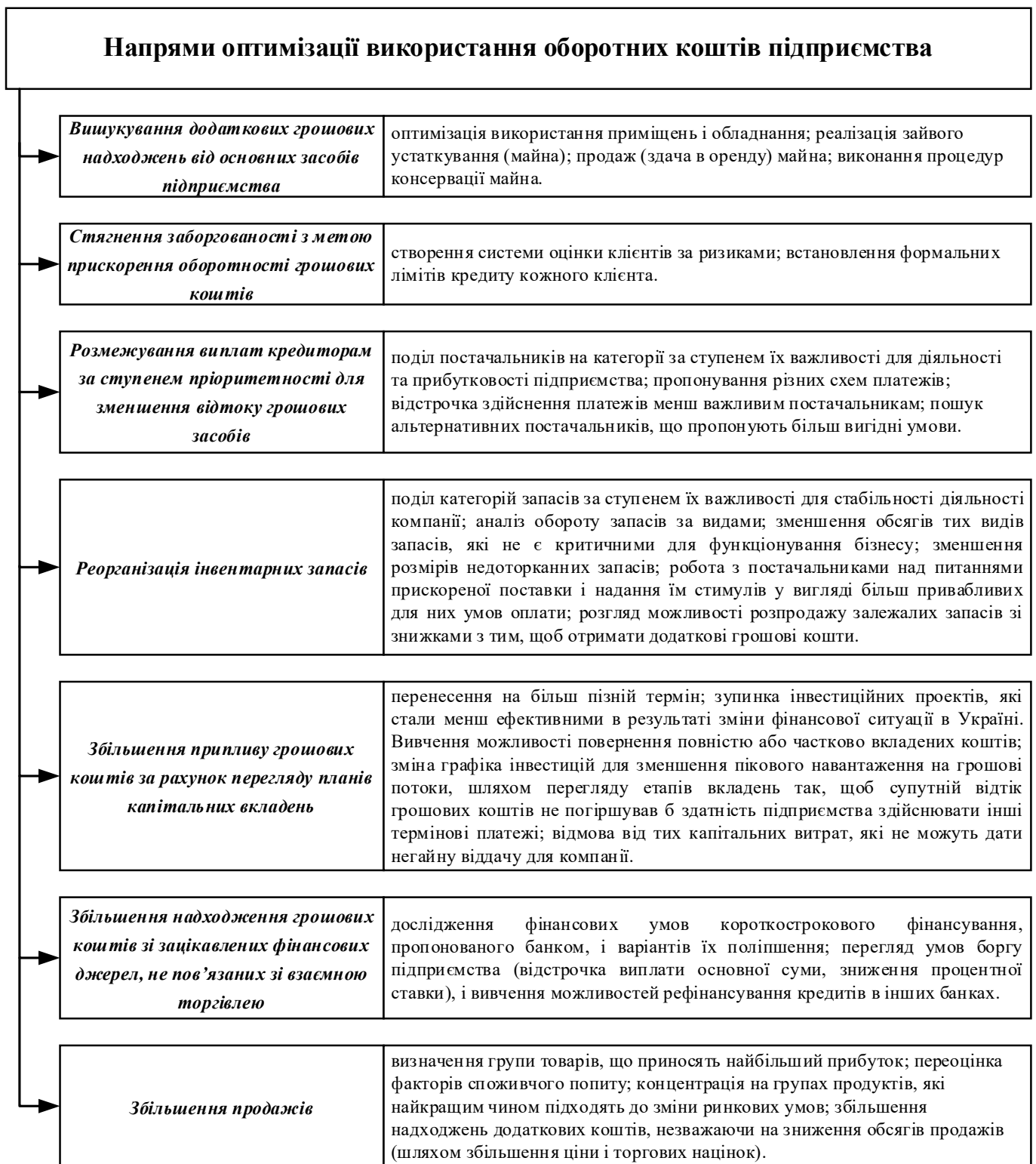

Рисунок 3.5 – Напрями оптимізації використання оборотних коштів підприємства

На рисунку 3.6 представлено запропоновані заходи для покращення використання грошових активів ТОВ «Вадіс».

Таким чином, вітчизняні підприємства часто мають труднощі з ефективним використанням грошових коштів та їх еквівалентів. Результат очевидний: зниження інвестиційної привабливості, конкурентоспроможності та прибутковості.

Рисунок 3.6 – Заходи підвищення ефективності використання грошових активів ТОВ “Вадіс”

Неефективне управління цими коштами зазвичай пов'язане зі слабким контролем над надходженнями та вибуттям коштів, неадекватною системою підготовки звітів про рух грошових коштів та нестабільним бюджетуванням. Ці недоліки роблять необхідним детальний аудит, щоб підприємство могло

переглянути та вдосконалити свою політику управління грошовими коштами.

Висновки до третього розділу

Постійною проблемою для будь-якого підприємства є недостатня кількість готівки. Цей дефіцит може обмежувати як щоденні операції, так і інвестиційні рішення. Щоб визначити правильну кількість та поєднання грошових активів, компанія повинна враховувати, як працюють її операції, середню тривалість операційного циклу, а також переваги та недоліки, пов'язані з утриманням цих активів. Управління грошовими активами є частиною ширшого процесу руху грошових коштів: підприємство повинно постійно відстежувати залишок готівки, надходження та вибуття коштів, а також суму, необхідну для покриття операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Надійне управління готівкою означає підтримку адекватного балансу, утримання дебіторської заборгованості на прийнятному рівні та збереження коштів, які можна розмістити в короткострокові інвестиції. Інвестування в проект іншої компанії зазвичай означає довгострокове блокування ваших грошей. Невеликий проект може ніколи не принести бажаного прибутку, тоді як великий проект може бути реалізований роками. Банківські депозити відрізняються: ви, як правило, можете знімати свої гроші, коли вам це потрібно. Продаж нерухомості займає більше часу, але її все одно можна конвертувати в готівку. Однак гроші, вкладені в інвестиційний проект, зазвичай не можуть бути повернуті, доки проект не буде завершено та не почне приносити дохід. Покращення використання фінансових ресурсів підприємством починається з впровадження сучасних технологій та інших наукових досягнень. Ці заходи допомагають заощаджувати кошти, скорочувати виробничі витрати та підвищувати якість продукції. Міцніші відносини з контрагентами та іншими діловими партнерами також мають значення, особливо коли вони призводять до кращих умов матеріально-

технічного забезпечення. Міцніша позиція на ринку частково залежить від стабільних відносин з покупцями та способів оплати, що зменшують ризики неплатежів. Швидший продаж продукції та швидші перекази коштів на рахунки підприємства покращують його фінансовий стан, водночас зміцнюючи ділові зв'язки та платіжну дисципліну. Однією з найсерйозніших слабких сторін вітчизняних компаній є те, наскільки неефективно вони управляють грошовими коштами та їхніми еквівалентами. Ця слабкість знижує їхню інвестиційну привабливість, конкурентоспроможність і прибутковість. Підприємство не може підтримувати виробництво або економічну діяльність без достатньої кількості грошових коштів та належного контролю над ними. Дефіцит грошових коштів або неправильні рішення щодо їх використання можуть призвести до зупинки діяльності та послабити фінансове становище компанії, зокрема її здатність виконувати зобов'язання. Тимчасовий надлишок грошових коштів можна використовувати ефективніше, розмістивши їх на високоліквідних фінансових інструментах або на банківських депозитних рахунках. Ефективність також підвищується, коли підприємство підтримує низькі витрати на зберігання коштів та обмежує витрати на конвертацію короткострокових інвестицій назад у платіжні кошти, доступні негайно.

Висновки

У ринковій економіці ділова діяльність розгортається як складний, мінливий процес, який ускладнюється періодичними коливаннями грошового потоку. Тому управління грошовими коштами зосереджується на формуванні ефективного потоку коштів, розподілі наявних коштів між відповідними активами та підтримці достатньої ліквідності та платоспроможності, щоб підприємство могло виконувати свої довгострокові зобов'язання та продовжувати стабільний розвиток.

Грошові активи – це ліквідні платіжні ресурси, доступні підприємству на певну дату. Вони включають грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції та поточну дебіторську заборгованість – активи, які, як правило, можуть бути використані протягом одного операційного циклу, не довше ніж рік.

Підприємство формує свої грошові активи з урахуванням найближчих операційних перспектив та планової диверсифікації. Це означає оцінку потреби в кожному виді грошових активів, удосконалення загальної структури активів для підтримки ефективної господарської діяльності та створення умов для швидшої оборотності під час використання. Формування та витрачання цих активів досліджувалися через грошові потоки підприємства від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Управління грошовими активами підприємства є частиною його ширшої політики щодо поточних активів. Метою є підтримка залишку грошових коштів на рівні, що забезпечує постійну платоспроможність, не залишаючи кошти простою. Після розгляду робіт різних вчених ми визначили кілька етапів цієї політики: визначення часу оборотності грошових коштів; аналіз та планування грошових потоків підприємства; організація короткострокового фінансування; перевірка середнього залишку грошових активів за попередній період; вибір ефективних способів регулювання цього балансу; та продуктивне використання тимчасово вільних коштів.

За додатками чистий дохід скоротився зі 173 863 до 51 301 тис. грн у 2018–2021 роках. Оборотність коштів і дебіторської заборгованості зменшилася у 2019–2021 роках; розрахункова потреба у коштах зростає.

Ми проаналізували фінансову звітність ТОВ «Вадіс» вертикально та горизонтально, зосередившись на структурі грошових активів та їх змінах. Серед оборотних активів найбільшу частку становили запаси; оборотні біологічні активи та фінансові інвестиції не мали вартості.

Запаси є найбільшою статтею оборотних активів, а у складі грошових активів переважає дебіторська заборгованість. У 2021 році заборгованість з бюджетом становила 1 653 тис. грн, інша поточна заборгованість – 1 640 тис. грн. Частка коштів в оборотних активах – 1,89%. Висновок щодо можливості покриття зобов'язань потребує додаткових даних.

Чистий прибуток у 2018–2021 роках додатний, операційні та загальні потоки від'ємні у 2018 та 2021 роках. Після доповнення даних за 2018 рік інтегральні оцінки становлять 0,362; 0,436; 0,479; 0,231. Додатково надані коефіцієнти включено як вихідні показники; їх первинні складові не представлені.

Щоб ефективно нарощувати грошові активи ТОВ «Вадіс», менеджери повинні спочатку врахувати, як працює компанія, скільки триває її середній операційний цикл, а також переваги та недоліки зберігання готівки в такій формі. Вони повинні скоротити періоди кредитування клієнтів, вимагати повної оплати до продажу продукції та використовувати факторингові компанії для управління дебіторською заборгованістю та запобігання дефіциту готівки. Щоб з часом отримувати більше готівки, ТОВ «Вадіс» має зміцнити свою репутацію надійної інвестиції та побудувати робочі відносини зі стратегічними партнерами. Це зменшить ризик безнадійної дебіторської заборгованості та вивільнить кошти для щоденної діяльності та інвестицій.

ТОВ «Вадіс» може ефективніше керувати своїми грошовими коштами, зменшуючи коливання між вхідними та вихідними платежами, удосконалюючи методи виробництва та впроваджуючи новіші технології. Чіткі контракти на

постачання також зроблять грошові потоки більш передбачуваними. Збалансована кредитна політика може вивільнити кошти для інвестицій, тоді як будь-які тимчасово невикористані кошти слід спрямувати на відповідні можливості. Основні варіанти компанії включають банківські депозити, акції інших компаній, нерухомість, розширення бізнесу, проекти, що управляються іншими організаціями, та страхування бізнесу.

Ефективне управління грошовими активами компанії важливе з трьох основних причин: готівка підтримує майже кожен сферу її економічної діяльності; раціональне управління готівкою допомагає підтримувати фінансовий баланс у межах стратегічного розвитку компанії; а підтримка належних резервів готівки забезпечує стабільну поточну діяльність.

- ретельне управління готівкою зменшує залежність підприємства від позикового капіталу;

- це також сприяє швидшому обігу капіталу, що робить управління готівкою важливим фінансовим інструментом;

- за ефективного управління готівкою ризик неплатоспроможності знижується;

- більш активні методи управління готівкою можуть генерувати додатковий прибуток безпосередньо з грошових активів підприємства.

Управління грошовими активами підприємства є центральною складовою його фінансового менеджменту. Воно допомагає вирішувати щоденні фінансові потреби, водночас підтримуючи ширші цілі бізнесу.

Щоб гроші приносили дохід бізнесу, їх потрібно вкласти в роботу. Компанія може реінвестувати їх у виробництво як оборотний капітал або вкласти їх у прибуткові проекти, що керуються іншими підприємствами, та отримувати відсотки.

- зменшення кредиторської заборгованості для зменшення витрат на обслуговування боргу;

- заміна застарілих основних засобів та придбання нових технологій.

Управління грошовими активами компанії вимагає часу та ретельного

розсуду. Досвідчені менеджери повинні оцінити потреби компанії в грошових коштах та визначити відповідне поєднання грошових коштів, їх еквівалентів, дебіторської заборгованості та короткострокових фінансових інвестицій, перш ніж встановити практичну політику щодо того, як ці ресурси накопичуються та використовуються.

Список використаних джерел

- 1 Арсентьева Е.А. Необходимость эффективного использования свободных денежных ресурсов предприятия. *Современные научные исследования и инновации*. 2015. № 5. С.55-67
- 2 Азаренкова Г.М. Фінансова стратегія антикризового управління суб'єктом підприємництва в сучасних умовах функціонування. *Бізнес Інформ*. 2020. № 12. С. 465-470
- 3 Безус Р. М. Управління фінансовими ресурсами відкритих акціонерних товариств елеваторної промисловості: дис. канд. екон. наук: Д. 2008. 211с.
- 4Бердар М. М. Управління процесом формування і використання фінансових ресурсів підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. №5. С. 133-138.
- 5 Білоусова О.С. Фінансове планування підприємств в управлінні процесами збалансування фінансів реального сектора. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 3 Т. 1. С. 45-54.
- 6 Бичкова Н.В. Оптимізація структури капіталу вітчизняних підприємств у контексті підвищення ефективності фінансової діяльності. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. №.1(48). С. 16-23.
- 7 Близнюк О. П. Класифікація джерел формування фінансових ресурсів підприємства. *Вісник Міжнародного слов'янського університету. Серія Економічні науки*. 2013. Т.15. № 2. С.52-58.
- 8 Бланк И.А. Управление активами и капиталом предприятия. К.: Ника-Центр Эльга. 2003. 446 с.
- 9 Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. К.: Ника-Центр 1999. Т. 1. 590 с.
- 10 Бланк І.А. Фінансовий менеджмент. К.: Ельга Ніка-Центр. 2004. 656 с.
- 11 Блащак Л.М. Шляхи до раціонального управління дебіторською заборгованістю. *Науковий вісник "Львівської політехніки"*. 2009. №1. С. 157-159.

- 12 Бондаренко П.В. Факторинг як фінансовий важіль суб'єктів господарювання. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2014. № 2. С. 5-19.
- 13 Бондаренко Є. Реструктуризація підприємств: навч. посіб. Тернопіль: ПП “Принтер- Інформ” 2004. 125 с.
- 14 Брейлі Р. Принципи корпоративних фінансів. “Олімп-Бізнес” 2008. 1008с.
- 15 Брігхем Ю. Фінансовий менеджмент: повний курс в 2-х т. Економічна школа 1997. Т 2. 669 с.
- 16 Ванхорн Дж. С. Основи фінансового менеджменту. Вільямс 2008. 1232с.
- 17 Гнатенко Є.П. Щодо аналізу стану дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві. *Економічні науки*. 2014. Вип. 10 (1). С.25-35
- 18 Гнеушева І. Вплив застосування методів рефінансування дебіторської заборгованості на фінансову стійкість підприємства. *Економічний аналіз*. 2011. Вип. 8. С. 82-85.
- 19 Гудратян С.М. Підходи до класифікації активів в бухгалтерському обліку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку контролю і аналізу*. 2010. Вип.2. С. 66-69.
- 20 Дерій М.В. Дефініції “грошові кошти” і “грошові потоки”: відмінності та взаємозв'язок. *Економічний аналіз*. Випуск 6. Тернопіль: ТНЕУ 2010. С. 60-64.
- 21 Дерій М.В. Інформаційне поле обліку грошових коштів. Стан і перспективи розвитку вітчизняної системи обліку: монографія; Тернопіль: ТНЕУ “Економічна думка” 2013. С. 67-78.
- 22 Євтух О.Т. Фінансовий менеджмент для магістрів і не тільки. К.: Центр учбової літератури 2011. 456 с.
- 23 Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник. Львів: Видавництво Національного університету “Львівська політехніка” 2005. 714 с.
- 24 Задорожний З.В. Контролінг. Т.: Економічна думка 2010. 224 с.
- 25 Івата В. В. Роль фінансового планування в системі сучасного управління підприємств машинобудування. *Економічний вісник Національного технічного*

університету України «КПІ».К. 2009. №6. С. 183-185.

26 Ляшенко А.Х. Теоретичні засади фінансового планування і прогнозування в Україні. *Економічний простір*. 2012. №61. С. 178-190.

27 Іонін Є.Є. Фінансова аналітика сучасного бізнесу. Д. ДонНУ 2012. 311с.

28 Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: Навч. Посібник. К.: МАУП 2005. 152

29 Істецька І. І. Методи складання бізнес-плану із застосуванням програми PROJECT EXPERT *Економічний простір* : зб. наук. праць.– 2009. № 28/2. Дніпропетровськ : ПДАБА 2009. С. 232–236.с.

30 Кнейслер О.В. Фінансовий менеджмент. Т.: “Вектор” 2008. 240 с.

31 Коваленко І.В. Розвиток класифікації фінансових активів до запитів бухгалтерського обліку. *Вісник НТУ“ХПІ”*. Х.: НТУ “ХПІ”. 2013. № 52. С. 57-64.

32 Ковальов В.В. Фінансовий менеджмент: теорія і практика. К.: Проспект 2007. 1024 с.

33 Ковальчук А.Т. Фінансовий словник. К.: Знання 2006. 286 с.

34 Колодізев О.М. Управління грошовими потоками суб'єктів господарювання на основі методів аналізу ефективності використання фінансових ресурсів. *Science Rise*. 2015. № 3 (3). С. 56-64.

35 Контролінг: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А.М. Ужва [та ін.]. Миколаїв: МДАУ 2011. 293 с.

36 Костецький В.В. Сутнісно-теоретичні підходи до визначення фінансового забезпечення діяльності підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2010. №4 (29). С. 135-145.

37 Костецький В.В. Участь держави у фінансовій підтримці інноваційної діяльності промислових підприємств. *Модернізація корпоративних фінансів та фінансових ринків: збірник наукових праць*. Т: ТНЕУ 2015. Випуск 2. С. 55-58.

38 Костецький Я.І. Аналіз складу і структури оборотних активів. *Інноваційна економіка*. № 1 (50). 2014. С. 188-191.

39 Кузьмін В.В. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Херсон: Ліра-К 2009. 200 с.

40 Лівощко Т.В. Шляхи покращення управління дебіторською

заборгованістю підприємств URL: <http://www.zgia.zp.ua>.

41 Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 “Фінансові інструменти” URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_029.

42 Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 “Звіт про рух грошових коштів” URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_019.

43 Наказ Міністерства фінансів України “Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 “Фінансові інструменти”. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01>.

44 Наказ Міністерства фінансів України “Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

45 Наказ Міністерства фінансів України “Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 “Дебіторська заборгованість”. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.

46 Налукова Н.І. Принципи фінансового адміністрування та менеджменту суб’єктів господарювання. *Аспекти розвитку фінансово-економічної системи в умовах глобалізаційних процесів: матеріали міжнародної науково-практичної конференції для студентів аспірантів та молодих учених* [Київ 18-19 квітня 2014 р.]. Київ. 2014. 124 с. С. 20-22.

47 Омельченко Л.С. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Маріуполь: ПДТУ, 2016. 235 с.

48 Осовська Г.В. Економічний словник. К.: Кондор, 2007. 358 с.

49 Остафійчук С.М. Грошові кошти та їх еквіваленти найліквідніші активи підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2011. Вип. 33. С. 215-220.

50 Остафійчук С.М. Класифікація грошових коштів та їх еквівалентів для потреб бухгалтерського обліку та економічного аналізу. *Економічні науки*. 2011. № 20. С. 261-267.

51 Островська Г.Й. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Тернопіль: Підручники і посібники 2008. 576 с.

- 52 Пасінович І.І. Актуальні проблеми аналізу і управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Економіка. Управління. Інновації*. 2017. № 2. С.45
- 53 Петренко В.С. Теоретичні та методологічні аспекти грошових потоків на підприємстві. *Молодий вчений*. 2016. № 5 (32). С. 123-126.
- 54 Петросян Н.Е. Фінансовий менеджмент: навчально-методичний посібник. П.:ПДПУ В.Г. Белінського 2008. 128с.
- 55 Ситник Г.В. Вдосконалення методів планування грошових активів на підприємствах торгівлі. *Економічний форум*. 2014. № 2. С. 148-153.
- 56 Сухораб В.П. Грошові кошти як об'єкт управління. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. № 6. С. 107-110.
- 57 Унковская Т.Е. Финансовое равновесие предприятия. К.: Генеза 1997. 328 с.
- 58 Фаріон Я.М. Особливості інвестування в Україні та його роль у формуванні ефективного ринкового механізму. *Актуальні проблеми сучасної економічної науки: збірник наукових тез*. Тернопіль 2010. С.132-134.
- 59 Філіна Г.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури 2009. 320 с.
- 60 Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Суми: Вид-во СумДУ 2012. 539 с.
- 61 Фінансовий менеджмент: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури 2011. 712 с.
- 62 Фінансовий менеджмент: підручник. Львів: "Магнолія 2006" 2014. 344с.
- 63 Фінансовий менеджмент: підручник / О.О. Непочатенко П.К. Бечко Б.С. Гузар та ін. К.: "Центр учбової літератури" 2013. 496 с.
- 64 Чушак А.М. Система ефективного управління фінансовими потоками підприємства. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. № 10. С. 77-81.
- 65 Швець І.Б. Оптимізація інвестиційних ресурсів на підприємствах малого бізнесу. *Бізнес-Інформ*. 2014. № 3. С. 94-99.
- 66 Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: підручник. К.: Знання 2013. 375 с.

67 Рєпіна І.М. Таксономічний аналіз ефективності формування та використання активів підприємства. *Формування ринкової економіки : зб. наук. праць*. М-во освіти і науки молоді та спорту України ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана".2011. Ч. 2. Вип. 26. С. 440–457.

68 Саблина Н.В. Использование метода таксономии для анализа ресурсов предприятия URL: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Bi/2009_3/78-82.pdf

Додаток А
Обсяг оборотних активів ТОВ “Вадіс”
у 2018-2021 році, тис грн

II. Оборотні активи	Код рядка	2018	2019	2020	2021
Запаси	1100	3 401	5 671	6 586	5 738
Виробничі запаси	1101	161	158	452	804
Незавершене виробництво	1102	2 912	4 623	4 681	2 447
Готова продукція	1103	328	890	1 453	529
Товари	1104	—	—	—	1 958
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	844	771	1 588	670
за виданими авансами	1130	132	198	319	1 075
з бюджетом	1135	42	6	248	1 653
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	4	1	4	1 640
Грошові кошти та їх еквіваленти:	1165	—	2	86	208
Готівка	1166	—	2	2	24
Рахунки в банках	1167	—	—	84	184
Витрати майбутніх періодів	1170	—	2	2	5
Усього за розділом II	1195	4 423	6 651	8 833	10 989

Додаток Б
Фінансові результати діяльності ТОВ “Вадіс”
за 2018-2021 роки, тис грн

Стаття	Код рядка	2021	2020	2019	2018
Чистий дохід від реалізації продукції	2000	51 301	56 756	113 146	173 863
Собівартість реалізованої продукції	2050	40 207	43 476	98 684	138 056
Валовий прибуток	2090	11 094	13 280	14 462	35 807
Інші операційні доходи	2120	99	130	315	836
Адміністративні витрати	2130	1 019	1 226	1 621	2 231
Витрати на збут	2150	728	652	976	1 032
Інші операційні витрати	2180	127	668	86	228
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	9 319	10 864	12 094	33 152
Фінансові витрати	2250	452	193	278	350
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	8 867	10 671	11 816	32 802
Витрати з податку на прибуток	2300	1 596	1 921	2 127	5 904
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	7 271	8 750	9 689	26 898
Матеріальні затрати	2500				
Витрати на оплату праці	2505	50 069	42 996	71 917	118 816
Відрахування на соціальні заходи	2510	1 212	1 406	2 159	2 463
Амортизація	2515	468	613	699	950
Інші операційні витрати	2520	75	149	76	171
Разом операційні витрати	2550	153	887	415	655

Додаток В
Звіт про рух грошових коштів підприємства ТОВ “Вадіс”
у 2018-2021 році, тис грн

Стаття	Код рядка	2021	2020	2019	2018
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності					
Реалізація продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	53 931	69 898	130 602	163 348
Цільове фінансування	3010	–	–	–	15
Надходження авансів від покупців	3015	773	500	3 715	11 759
Повернення авансів	3020	31	–	253	126
Надходження від операційної оренди	3040	–	36	38	48
Інші надходження	3095	44	162	546	189
Витрачання на оплату товарів (робіт, послуг)	3100	(52 297)	(57 878)	(106 020)	(175 757)
Витрачання на оплату праці	3105	(1 213)	(1 609)	(1 912)	(1 784)
Відрахування на соціальні заходи	3110	(554)	(583)	(893)	(1 028)
Зобов'язання з податків і зборів (усього)	3115	(201)	(445)	(516)	(1 129)
зокрема податок на прибуток	3116	(121)	(139)	(267)	(585)
зокрема ПДВ	3117	(8)	(213)	(124)	(275)
зокрема інші податки	3118	(72)	(93)	(125)	(269)
Витрачання на оплату авансів	3135	(144)	(3 381)	(8 598)	(9 380)
Витрачання на повернення авансів	3140	(701)	(1)	(2 045)	(1 290)
Інші витрачання	3190	(81)	(162)	(157)	(213)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	-412	6 537	15 013	-15 096
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності					
Надходження від необоротних активів	3205	95	–	–	–
Інші надходження (витрати)	3250	(273)	(250)	–	–
Придбання необоротних активів	3260	(46)	(48)	(24)	(14)
Витрачання на надання позик	3275	–	–	(330)	(1 352)
Інші платежі	3290	(254)	–	–	–
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-478	-298	-354	-1 366
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності					
Отримання позик	3305	6 361	11 890	6 629	10 830
Погашення позик	3350	(5 533)	(10 438)	(5 607)	(12 256)
Сплата відсотків	3360	(399)	(174)	(229)	(329)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	429	1 278	793	-1 755
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400				
Залишок коштів на початок року	3405	-461	7 517	15 452	-18 217
Вплив зміни валютних курсів	3410	276	-185	7 341	22 774
Залишок коштів на кінець року	3415	–	9	-19	119